

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фото І. ПИЛИПЕНКА

22 КВІТНЯ В КИЄВІ ВІДБУВСЯ VII З'ЇЗД ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

22 квітня 2005 року в Києві відбувся черговий, VII з'їзд Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка. На з'їзд прибули делегації з усіх областей України.

області України.

Рівно об 11-ї годині на святково прикрашенну сцену Українського дому виходить робоча комісія, голова "Просвіти" Павло Мовчан відкриває з'їзд. Микола Нестерчук пропонує обрати робочу президію просвітянського форуму, секретаріат, мандатну, лічильну, редакційну комісії з'їзду.

3-їзд дістав благословення від Його Святості Філарета, просвітня прочитали молитву "Отче наш" та виконали Дарківський Гімн України.

Державний Гімн України.

Привітання від Президента України Віктора Ющенка та Голови Верховної Ради Володимира Литвина оголосили заступник Держсекретаря Маркіян Лубківський та народний депутат Іван Драч. Просвітіян України привітав та виступив перед ними зі своїм баченням просвітницької роботи віце-прем'єр-міністр Микола Гоменко. На з'їзді виступила перший заступник міністра культури Ольга Бенч, вона також зачитала привітання від міністра Оксани Білозір.

тання від міністра Оксани Ільозир.
Зі звітом про просвітянську роботу протягом 2001—2005 років виступили голова "Просвіти" Павло Мовчан та відповідальний секретар Центрального працівника Микола Несторович.

правління Микола Нестерчук.

В обговоренні звіту взяли участь Ярослав Пітко (голова Львівського країнового об'єднання), Василь Чепурний (Чернігівська "Просвіта"), Микола Гук (м. Севастополь), Степан Волковецький (м. Івано-Франківськ), Володимир Семистяг (м. Луганськ), Марія Олійник (м. Донецьк), Микола Кульчинський (м. Полтава), Олена Фещенко (м. Черкаси), члени Центрального правління, професори Олександр Пономарів та Анатолій Погрібний, Михай-

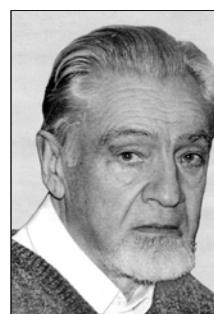

Фото І. ПИЛІПЕНКА

Політика: факти і коментарі

стор. 2–3

Нотатки помір- кованого оптиміста

GTOP-7

З Великоднем будьте здорові!

Стр. 14–15

**Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ “Київ”, МФО 320401
ЗКПО 21709106**

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВІ – 655 234 грн. 43 коп.

ФІНАНСИ

Минулого тижня в Україні вкрай зіпсувалася погода — у прямому і в переносному сенсі.

У прямому — природа "підсунула" похолодання: посеред весни раптом випав сніг на голову.

У переносному — несподіванку "підкинув" Національний банк: як сніг на голову, нагрянула різка ревальвація гривні. У четвер, 21 квітня, Нацбанк підняв курс гривні щодо долара на 6 %: якщо до цього 1 долар прирівнювався до 5,3 грн., то після ревальвації — вже до 5,0 грн. Такий крок для багатьох виявився несподіваним. Хоча як улітку за паркію атмосфера відчувається наближення грози, так у суспільному житті за станом споживчого ринку, де ціни вперто позливи вгору, а курс гривні штучно утримувався стабільним, влюблувалася неблагополучністю, яка обов'язково, — чи тепер, чи в четвер, — мала прорвати. Як бачимо, це не забарилося. Настильки — що навіть міністр економіки Терськін не міг приховати розгубленості перед телекамерою. А депутати наполягли вже другодні, у терміновому порядку, як кажуть, по гарячих слідах, заслухати пояснення голови Нацбанку Стельмаха та міністра фінансів Пинзеника.

Обидва доводили — і досить переконливо, — що такий крок не чияєсь забаганка, а об'єктивна вимога економічних законів. Аргументи: в затвердженому Верховною Радою бюджетному законі всі розрахунки робилися, саме виходячи з курсу 5,1 грн. за 1 долар; змінення національної грошової одиниці допоможе знизити ціни на споживчі товари й таким чином подолати інфляцію; зрештою, Нацбанк не може постійно викуповувати надлишок доларової маси, щоб не дестабілізувати ситуації, і цим зміннюючи валюту іншої держави й підтримати власну.

У всьому цьому є своя логіка, однак те, що й голова банку, й міністр на сесії, а Юлія Тимошенко по телебаченню в унісон запевняли, яке це велике благо — змінення гривні, викликало припущення, що акція була або проведена Нацбанком спільно з кількома утаємничими урядовцями, або Нацбанком під тиском урядовців. Причому — поспіхом: навіть Рада Нацбанку цього питання не обговорювала. А на сесії депутати відкрито закинули Пинзенику, що то — його ініціатива.

Однак суть не стильки в тому, чия це була ідея, скільки в тому, які причини її викликали до життя та хто від цього виграв.

До самої ідеї змінення національної валюти претензій бути не може — це в інтересах України й українського народу. Але при цьому важливі три моменти:

1) досягти мети слід, керуючись економічними законами, а не сьогоднішньою доцільністю;

2) робити це треба поступово, оскільки різкі стрібки валютних курсів у будь-який бік, як правило, спричиняють негативні результати;

3) тільки прозорість у такій важливій справі зробить її зрозумілою, а зміни прогнозуваними, що допоможе уникнути можливої паніки.

На жаль, усі ці три фактори більшою чи меншою мірою були порушенні. Зміна курсової політики відбулася без належного врахування закономірностей ринкової

Не викликає сумніву, що в ревальвації зацікавлені, передусім, нова влада в особі уряду, яка прагне якомога швидше з огляду на наступні парламентські вибори відчутно поліпшити, як і було обіцяно, доброжиток людей. Для цього й використана ревальвація гривні як реальній і цілком досяжний засіб для поповнення бюджету та зупинення інфляції. Розрахунок простий — мати значний виграш на імпорті, який буде відчутно здешевлений. Отже, за ідеєю, у вигравши має бути найбільше населення — переважно пенсіонери та мало-

роздрадання бюджетних коштів та пограбування цілих галузей. І хоча зроблено багато — підвищено мінімальну платню, мінімальну пенсію, інші соціальні виплати, призупинено корупційні процеси, — та привести до норми розбалансовану економіку не так просто. Доводиться приймати такі непопулярні рішення, як, наприклад, подорожчання залізничних перевезень, що в свою чергу підвищує собівартість продукції. Доводиться також долати саботаж на місцях і боротися зі зростанням цін на продукти харчування, зокрема м'яса, за допомо-

во, тільки до червня. Це сталося майже водночас із ревальвацією гривні, що дало підстави опозиції висловити припущення, що нібито відбувається торг: нафтovики знижують ціни на пальне, навзмін уряд компенсує їхні втрати за рахунок ревальвації гривні.

На жаль, такі припущення не безпідставні. В одному з інтерв'ю по телебаченню керівник Тюменської нафтової компанії (ТНК) визнав, що ціни на нафтопродукти очілювані ним структури зорієнтовані на долар. До ревальвації гривні при її курсі 5,30 за 1 дол. ціна 1 літра бензину АІ-95 зросла до 3,20 грн., а після неї при курсі 5,0 грн. за 1 дол. зменшилась до 2,99. Неважко підрахувати, що до ревальвації літр бензину в доларовому еквіваленті коштував 60 центів, а після неї — 59,8 цента. От який парадокс: виходить, що при здешевленні бензину в гривнях нафтovики практично нічого не втратили, їм фактично повністю компенсовані уявні втрати. Отже, переможні реляції про приборкання нафтocomпанії приймні недоречні.

Тому, попри титанічні зусилля уряду, успішно і швидко розв'язати нинішні непрості економічні та соціальні проблеми не вдається. Поки що, на жаль, частіше бачимо ефектні заяви у верхах і малоекективні наслідки в низах. Економіка наче та знаменита Охрімова світа — хоч скільки обрізай її з одного кінця та доточуй з іншого, добротної вдяганки не матимеш. Так і у випадку зі зміненням гривні: хотіли, як краще, а вийшло, як завше.

Парламентські слухання, які часто бувають, також не дали нічого, крім випускання пари: зібралися, поговорили, покритикували, почубилися та й розійшлися. Курс гривні до долара назад не повернути. Визнати поспішністі і різкість проведенії акції ні Національний банк, ні уряд не поспішають. Навпаки, переконані у своїй правоті та обіцяють подальше змінення гривні. Конкретні здобути чи втрати від цього сьогодні важко передбачити. А от неспокій і тривога в країні у зв'язку з цим зберігаються.

У дні, коли проверталася валютно-курсова справа, Президент передбував у закордонних поїздках. А повернувшись, "хрещений батько" національної грошової одиниці сказав: "Я негативно оцінюю будь-яку шокову зміну ціни на гроші, бо це підриває авторитет щодо їхньої стабільності". Вагоме слово й роз'яснення висококласного фахівця банкової справи та визнаного національного провідника мають внести ясність і заспокоїти загал, а ще — вселити людям віру в майбутнє.

● Віталій КАРПЕНКО

ДОЛАР УПАВ, ПОСІЯВ

економіки, несподівано й не про- зоро. Перші наслідки — сум'яття в суспільстві, а віддалені можуть обернутися зовсім протилежним тому, чого передбачалося досягти.

Внутрішнє змінення гривні, якщо не брати до уваги купки мільйонерів-нуворишів, удалило, насамперед, по експортерах продукції (а це переважно галузі важкої та металургійної промисловості), оскільки ця продукція стане дорожчою і менш конкурентною на зовнішньому ринку. В результаті матимемо втрати доходів у виробників і зменшення надходжень до бюджету.

Другим, хто зазнає збитків, буде середній клас, який тільки-но почав формуватися. Це, здебільшого, представники малого та середнього бізнесу та громадяни, які завдяки жорсткій економії зуміли заощадити якусь дешевиці і для надійності конвертували її в "зелені", на які зорієнтована й наша економіка, і вироблена за часи незалежності загальна звичка людей. Чи то тримав гроші на депозитних рахунках, хто повірив у надійність вітчизняної банкової системи, чи в скляніх банках, будучи Хомою невірючим, — всіх, одним розчerekом пера, вже сьогодні зробили на відсотків біднішими.

Третя група потерпілих — ті українці, які поневіряються по закордонних заробітках і політи потом валюту переправляють на батьківщину, щоб утримувати свої родини (за деякими підрахунками це становить 10 % від валового внутрішнього продукту країни), а також ті громадяни, які мають доларові зарплатні на теренах України. Можна тільки уявити, якою буде загальна втрачена ними сума!

забезпечені. Але в реальності здешевлення імпорту, насамперед, вдарить по українському виробнику, якому важко буде конкурувати з дешевшою імпортною продукцією. Водночас сумніво, що перекупники, по-перше, захочуть знизити роздрібні ціни, до яких, власне, вже звик загал як до прикрої необхідності; по-друге, навряд чи пенсіонері й малоімущі притимом побіжать купувати імпортні промислові товари, коли щоденно їхньою турботою і головним болем є проблема прогодування та сплати комунально-транспортних послуг.

Кредит довіри населення до нової влади досить високий. Уряд зацікавлений, якщо не збільшить його, то хоча б утримати нинішній рівень. На жаль, це не так просто через лиху спадщину, яка дісталася від попереднього режиму, — 33 мільярди грн. дефіциту, тотальному

гою його інтервенції з державних ресурсів.

А тут ще боляче вдарило значно зростання цін на нафтопродукти якраз на порозі масових польових робіт в аграрному секторі, що могло поставити галузь у надзвичайно скрутне становище. Прем'єр-міністр побачила причину в монополізмі нафтопереробників та змові нафтоперероберів, де провідну роль відіграє російський капітал, і пообіцяла вхити до них різьких заходів, якщо роздрібні ціни на пальне не будуть знижені. Та нафтогнатів залякати непросто: вони аргументували підвищення цін загальним станом на світовому ринку та збільшенням податкових зборів Росією. Нарешті після особистих перемовин Юлії Тимошенко з нафтогнатами вдалося повернути ціни майже на попередній рівень, щоправда, тимчасо-

47 депутатів. Дехто навіть блокував трибуну, назвав це не їхнім вибором, а призначенням згори. А. Матвієнко виступив зі своїм баченням кримських проблем та перспектив і відповів на запитання. Він зокрема зауважив, що "ніколи не стояв на боці тих, хто намагався в ім'я осьового чи корпоративного інтересу займатися політичними спекуляціями й шантажем у Криму".

Претендент наголосив: пост запропонував йому Президент, сам на посаду не рвався, відмовився не міг. Фальсифікації йому не потрібні, отримувати крісло незаконно не хоче, легітимність йому потребна, щоб працювати законно. Після чого депутати вирішили зробити чотиригодинну перерву для консультацій кандидата з усіма групами і фракціями кримського

парламенту. Далі 61 депутат проти чотирьох обрав Анатолія Матвієнка новим Головою Ради міністрів АРК. Незадоволені вважають голосування нелегітимним і обіцяють оскаржити його в суді.

Народний депутат України трох скликань, голова Парламентського комітету з місцевого самоврядування, БЮТівець і лідер партії "Собор" за часів Л. Кучми очолював рідну іому Вінницьку обладміністрацію, також був одним із лідерів Народно-демократичної партії. Має достатній досвід політичної та господарської роботи. Новий прем'єр збирється, насамперед, глибоко вникнути у кримські справи.

У спадок Анатолію Матвієнку дістався півострів, який майже одностайно підтримував В. Януковича, якій знову дехто актуалізує тему сепаратизму, де загострилися земельні та міжнаціональні проблеми.

● Віктор ХОМЕНКО, Крим

ПРЕМ'ЄР КРИМУ — АНАТОЛІЙ МАТВІЄНКО

С. Куцинин мотивував потребою "збереження стабільності й злагоди в АРК, з урахуванням інтересів автономії, всіх кримчан і з метою вирішення непростої політичної ситуації, яка склалася, а також, керуючись, передусім, етичними міркуваннями". Депутати прийняли її 65 голосами, стоячи проводжали екс-прем'єра бурхливими оплесками співчуття. Було зачитано Указ Президента України В. Ющенка про призначення Сергія Куциніна його радником.

Кандидатуру нового прем'єра Криму Анатолію Матвієнку озвучив спікер парламенту автономії Борис Дейч. Це викликало затяжну дискусію депутатів, і вони першим голосуванням, яке згодом спікер назвав нелегітимним, рішення не ухвалили. "Так" сказали кандидату всього

ГЕОПОЛІТИКА

Саміт ГУУАМ, що відбувся в Кишиневі минулої п'ятниці, залишив у багатьох змішані почуття. З одного боку, начебто закладено міцні підвалини для подальшої ефективної взаємодії держав-учасниць (принаймні тих чотирьох, чиї президенти взяли безпосередню участь у цьому заході) в таких важливих сферах, як економічна співпраця, включно зі створенням зони вільної торгівлі, міждержавами ГУУАМ; використання транзитного потенціалу, тобто забезпечення надійного транспортування енергоносіїв від Каспійського регіону до європейських енергетичних ринків; спільні зусилля на напрямку євроінтеграції; співпраця в гуманітарних галузях, зокрема освіти, культури, туризму, спорту тощо.

Очікувався прорив у подоланні сепаратистських конфліктів, що й досі створюють серйозні загрози регіональній стабільноті й безпеці та перешкоджають демократично му розвиткові країн-членів ГУУАМ. Йдеться про Карбахський (вірмено-азербайджанський), південно-осетинський та абхазький (на території Грузії) і, насамперед, — Придністровський (між Республікою Молдова (РМ) та самопроголошеною Придністровською Молдавською Республікою (ПМР)) конфлікти. З усіх чотирьох так званих "заморожених" конфліктів останній має найвищі шанси на позитивне розв'язання завдяки чинникам, що відрізняють його від інших. По-перше, цей конфлікт не має етнічного забарвлення, бо на території Придністров'я проживають такі самі етнічні групи, що й у решті Молдови (найбільша з них — молдовани складають близько 40 % населення, українці — 32 %, росіяни —

24 %). По-друге, ПМР межує тільки з Україною і не має, на відміну від Абхазії та Південної Осетії, спільного кордону з Росією, що суттєво зменшує актуальність загрози приєднання сепаратистських територій до Російської Федерації.

Україна оголосила намір представити на саміті ГУУАМ власний план урегулювання Придністровського конфлікту. Ale від самого початку ці наміри викликали більше питань, аніж позитивних відгуків, насамперед, тому, що вони розроблялися в режимі цілковитої секретності невідомо ким. Тому не дивно, що оприлюднений нарешті "секретний" український план викликав хвилю невдоволення громадськості Молдови й певне розчарування глав держав — учасників і спостерігачів саміту ГУУАМ. Хоча в ході саміту було зазначено, що це ще не сам план, а тільки головні принципи, на яких він має базуватися, — тепер уже відкриті для обговорення й узгодження всіма зацікавленими сторонами, — поруч із прозвучала й заява, що остаточний план Україна представить

через три тижні. Перші "два кроки" полягають у тому, що Україна пропонує адміністрації Придністров'я створити необхідні умови для розвитку в регіоні демократії, громадянського суспільства та багатопартійної системи регіонального і загальнодержавного рівня. Далі пропонується найближчим часом провести вільні демократичні вибори до Верховної Ради Придністров'я як представницького органу цього регіону Республіки Молдова. Третім кроком є заклик до ЄС, ОБСЄ, Росії, США та інших демократичних країн забезпечити, разом із Україною, контроль за проведенням вільних демократичних виборів у Верховну Раду Придністров'я.

Питання — що це означає з огляду на реалії зміцнілого сепаратистського режиму ПМР, який спирається і на власну армію та інші силові структури, і на все ще не введений з території Придністров'я збройні сили РФ?

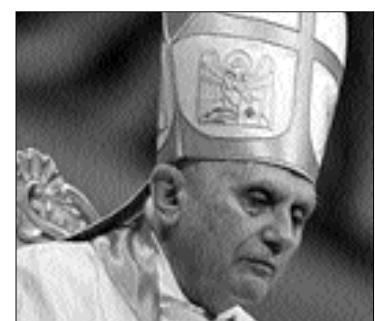
До цього треба додати, що текст запропонованих Україною "семи кроків" дещо відмінний від усної презентації цього документа Президентом Віктором Ющенком (згідно з повідомленнями ЗМІ, цей план був попередньо обговорений і узгоджений із президентом Румунії Трояном Бесеску). Так, у своєму виступі Президент України наголосив на тому, що "цей план буде сформований на базі **європейських стандартів і Конституції Молдови**". Якщо вважати цю фразу (відсутньою в опублікованому тексті) ключовою, то нелегітимний

уряд і адміністрація Придністров'я не можуть вважатися повноцінним суб'єктом переговорного процесу.

Ухвалена на саміті спільна Декларація обіцяє значно рішучішу й послідовнішу боротьбу з сепаратистськими анклавами країн ГУУАМ, ніж то випливає з українських пропозицій. Наприклад, одне з принципових положень Декларації підкреслює важливість рішення Стамбульського саміту ОБСЄ щодо вивезення російських військових та вивезення російської зброй з території Молдови та Грузії, і закликає всі країни-члени ОБСЄ максимально сприяти виконанню зобов'язань Росії згідно з цими рішеннями. Нічого подібного в українських пропозиціях не знаходимо.

Ці та низка інших суперечностей дозволяють припустити, що керівництво України ще не виробило єдиних уявлень щодо шляхів і механізмів розв'язання Придністровського конфлікту. За таких обставин брак обіцяної "прозорої й відкритої" публічної політики у питанні, що має велике значення не тільки з точки зору іміджу й престижу нашої держави, а й безпосередньо для багатьох наших громадян та суспільних інститутів, загрожую самій можливості виконання Україною ролі справжнього регіонального лідера, що користується авторитетом та повагою інших, у чомусь слабших, партнерів. А підів дзвори до нової української влади створюють перешкоду на шляху до спільної мети — прискореного процесу інтеграції в європейські та євроатлантичні структури.

• **Наталя БЕЛІЦЕР,**
Інститут демократії
ім. Пилипа Орлика

ПОДІЯ
КОНСЕРВАТОР
У ДОБРОМУ
ЗНАЧЕННІ

Минулої неділі 24 квітня відбулася інавгурація нового Папи Римського Бенедикта XVI.

Після смерті Івана Павла II, на другий день від початку засідань конclave Йосип Ратцингер був обраний Папою і взяв собі ім'я Бенедикта XVI. Як сказав новий Папа, це ім'я пов'язане з постаттю Бенедикта XV, великого миротворця за часів Першої світової війни.

Тайнство священства Йосип Ратцингер прийняв із рук мюнхенського кардинала Фаульгабера 29 червня 1951 року. А вже 1953 року 26-річний Йосип блискуче захистив докторську дисертацію про творчу спадщину Святого Августина. Поеоднажды душпастирську та наукову роботу, 1959 року Ратцингер стає викладачем кафедри теології Боннського університету, а в 1966 році — головним експертом у питаннях догматичної теології в університеті Тюбінгені.

У березні 1977 року його призначено архієпископом Мюнхена, а в червні того ж року Папа Павло VI возвів його у сан кардинала.

Йосиф Ратцингер очолював колегію кардиналів і Конгрегацію з питань віровчення. Знає 10 мов і має 8 докторських ступенів із теології та філософії. Є автором численних публікацій. Був головним радником із богословських питань Папи Івана Павла II. Автор аналітично-богословської праці "Звіт про віру", який описує стан віри в сучасному світі. 16 квітня ц. р. майбутньому Папі виповнилося 78 років.

Діяльність кардинала Йосифа Ратцингера як префекта Конгрегації з питань віровчення і його перші слова як Папи Бенедикта XVI свідчать про те, що він триматиме консервативну лінію розвитку Церкви. Адже, згідно з навчанням нового Папи, Церква доручено зберігати (лат. *conserveare* — зберігати) одівні цінності. Церква слугує світу, подаючи об'єктивні норми розпізнання добра і зла. І саме це завдання має намір рішуче відстоювати новий Папа Римський Бенедикт XVI.

• **о. Костянтин Морозов,**
Католицький медіа-центр

КОНФЛІКТ

З 14 квітня 2005 року представники "Форуму порятунку Києва", а також інших громадських організацій пікетують столичну міськодержадміністрацію, а в деяких випадках навіть блокують її роботу. Громадськість вимагає відставки мера Олександра Омельченка, а також інших представників місцевої влади, які, на думку пікетників, проводять неефективну земельну політику в місті. Зокрема йдеться про корупцію і порушення законодавства при виділенні землі під різні будівельні проекти. Вже протягом тривалого часу мешканці Києва блокують будівництво близько 70 об'єктів у місті, а також пікетують столичну мерію, вимагаючи сксувати рішення місцевої влади про виділення землі під забудову. Наслідком цього стало рішення міськради про створення комісії, що розглядає всі конфліктні ситуації. Однак це не задовільнило протестантів, які стверджують, що міська влада своєю земельною політикою створила "житлову прірву

на 4 покоління вперед". З понад мільйона квадратних метрів житла, що буде віддане в Києві, лише 5—10 % квартир замовники передають місту, приховуючи при цьому від 50 до 400 і більше відсотків прибутку. Бюджет міста втрачає, за деякими підрахунками, від 2 млрд. грн., а це додатково близько мільйона квадратних метрів для черговиків, тобто для 140 тисяч сімей київян, які стоять у черзі на отримання квартир. Таким чином, за існуючою земельною політикою, щоб задовільнити навіть сьогоднішню житлову потребу пересічних київян, потрібно близько 120 років. Саме це не влаштовує мешканців міста.

З іншого боку, про загрозу інвестиційному клімату столиці говорили представники Асоціації інвесторів будівництва. Зокрема

Олег Полохайло на прес-конференції зазначив: "Брак прозорих і ефективних механізмів при затвердженні проектів будівництва викликає постійні протистояння органів місцевої влади та окремих груп мешканців столиці. Ситуація настільки гостра, що сьогодні майже кожен проект будівництва в Києві натрапляє на негативну реакцію з боку місцевих мешканців та новостроях громадських орга-

нізаций. Наслідком цього є хаотична відміна або ж призупинення Київрадою власних рішень у порушенні багатьох норм чинного законодавства, нанесення мільйонів збитків компаніям-інвесторам, а також громадянам, що вклалі заощадження в купівлі ще не побудованих квартир. За такої ситуації страждає не лише бюджет держави та міста, а й пересічні громадяни через штучне зростання цін на житло на первинному й вторинному ринках. Інвестиційний клімат погіршується через неефективні, непослідовні дії міської влади. Загострюється проблема браку житлової площа для переселення людей з аварійних та старих будинків, час експлуатації яких вийшов. Ми не можемо зупинити процеси інвестування та урбанізації, встановлювати мораторії. Це шлях у нікуди. Ми повинні навчитися жити по-новому, коли питання вирішуються не через хабарі, а через узгодження інтересів, у першу чергу, з громадою".

• **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

ХТО є ХТО

Нічого, крім подиву та обурення, дії донецького губернатора Вадима Чупруна не викликають. Особливо це стосується кадрової політики. Призначення заступником голови облдержадміністрації Бориса Адамова свідчить лише про одне: в Україні з'явилася незалежна "Донбасівська Республіка". Губернатор Вадим Чупрун із дня на день може подати заяву про вступ до Партиї регіонів. Та навіть без того друг Туркменбаші зробив для сепаратистів немалу послугу, коли своїм заступником призначив одного з лідерів обласних "регіоналів" Бориса Адамова, який довгий час керував Ворошиловським районом Донецька, де знаходиться й центр міста з усіма адміністративними установами області. Під час його "правління"

НЕЗАЛЕЖНА ДОНБАСІВСЬКА РЕСПУБЛІКА?

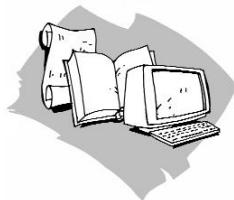
неодноразово виникали скандали, пов'язані з корупційними діями райвиконкому, який він очолював. Наприклад, у 2002—2003 рр. двох його заступників звинувачили в корупції. Ходили вперше чутки про причетність до справи й самого Бориса Ісаєвича, але, незважаючи на це, 2003 року, після того, як посаду голови облради (замість Януковича) обійняв Анатолій Близнюк, Адамов став його заступником і керівником апарату облдержадміністрації. Саме він розставляв кадри керівників в області, які потім успішно фальсифікували вибори.

До речі, Борис Адамов, не дивлячись (чи навпаки — зважаючи) на статус високого держслужбовця, є опікуном сімейного бізнесу,

що розростається в Донецькій області в обхід законодавства і вільної конкуренції. За інформацією місцевих ЗМІ, це — фірма "Майдан" на проспекті Гірського та інші підприємства. Будівництво бізнес-центру на вулиці Красноармійській теж патронує пан Адамов. Син Адамова — серед головних фігурантів скандалів із незаконним відведенням землі під забудову різним комерційним структурам тощо. Таких об'єктів виявлено сім. Два з них очолює згаданий син новопризначеного заступника намагається зберегти при владі тих керівників, що найбільше відзначилися у порушеннях законів не лише під час виборів, але й задовго до них. Так, усунutий Президентом Ющенком із посади голови райдержадміністрації Володимир Коба продовжує керувати районом. Нагадаю, що міжнародні спостері

гачі зафіксували немало порушень під час виборчої кампанії у Шахтарському районі, і найчастіше в них фігурували пан Коба та його сподвижниця, голова Шахтарської районної ради пані Ткаченко... А щоб зберегти потрібну людину, замислили рокіровку. На посаду голови райдержадміністрації "нова" обласна влада от-от призначить голову сільськогосподарського підприємства ОOO "Луч", що в селі Ровноє, пана Нахотова. Коба ж стане його першим заступником. До речі, Нахотов знаменитий тим, що своє господарство довів "до ручки". Тож замість розслідування злочинів скомпрометованих представників старого режиму в Донбасі утверджується беззаконня й авторитарний режим представників місцевого сепаратизму.

• **Віктор ГЕВАРІН**

— Павле Михайловичу, які зміни чекають нашу організацію?

П. М.: Уперше в своїй новітній історії «Просвіта» може сказати, що ідеолог Президента незалежної України близька до засадничої ідеології нашої організації. «Просвіта» завжди прагнула того, аби влада шанувала політичну волю українського суспільства, що обраво державну самостійність, пріоритети національних інтересів, за якими — високий рівень духовності й високий рівень життя у їхній нерозривності, стабільний розвиток України, — унітарної, неподільної — ні за регіональними, ні за конфесійними, ні за мовними, ні за будь-якими іншими ознаками. Єдина Україна, один народ, одна мова — лише за таких умов почуватимемося рівнею у співдружності європейських націй і створених ними розвинених держав, сконсолідуємося в подоланні того тяжкого соціального, економічного, політичного спадку, що поставив національну безпеку на загрозливу межу.

Згадайте, наш Майдан говорив українською, жодного напису “руському языку — статус государстваенного!” у дні Помаранчевої революції не було. Це були гасла з біг-бордин, і лунали вони з боку партії влади, тепер — швидко перелицьованої на опозицію.

Мені відається, що нинішній час потребує від кожного вірноважності й виваженості, визначення власного місця й ролі в новому часі. Самоідентифікація, про потребу якої національна еліта заговорила чи не десять літ тому, пильнуочи і застерігаючи від розмивання в тому сумному політично-морально-суспільному ландшафті, де українцям загрожувало етнічне скніння та духовний занепад, де наші традиції, культурні потреби відкладалися на периферії суспільних інтересів. Ми розуміли, що національна ідея повинна бути життєвою потребою кожного громадянина — від Президента до першокласника.

Власне, в ім'я цього ми й працювали від дня відродження «Просвіти», і хоча робота наша будувалася на опонуванні, на протистоянні, ми примусили владу рахуватися з нашою позицією, прийняти ряд рішень, які враховували волю просвітян. Нині ми — підтримка для влади, яка в особі Віктора Ющенка обрала європейські і, я вірю в це, — національні цінності, що полягають у піднесені на належний рівень політичної, духовної, мовної, родинної, особистої культури, де немає місця совковій маскультури, псевдомистецькому ширпотребові, де «Просвіта» і просвітня — достойні соратники урядових, обласних, районних, первинних владних структур у злагодженні і дуже відповідальній роботі, спрямованій на подолання соціальних, політичних, моральних хвороб нашого суспільства.

— Ви вважаєте, що «Просвіта» має право впливати на державну ідеологію?

Право, передовсім, моральне, виховувати інших, матимемо лише тоді, коли самі забажаємо оновлення, змінити стиль роботи, випрацюємо програми, достойні державних стверджень, урядової і президентської підтримки. Ми мусимо вийти на той рівень, коли наші робочі плані стануть стратегічним державним напрямом об'єднання інтелігенції навколо національних духовних і культурних цінностей, коли ми зможемо сказати, що «Просвіта» випрацьовує критерії їхнього збереження та розвитку.

Звичайно ж, на першому місці для нас, просвітян, було й буде мовне питання.

Ось чому з'їзд звернувся до нової влади з вимогою покласти край грубому нехтуванню ст. 10 Конституції України та Ухвалою Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року, бо мовна ситуація в державі свідчить про те, що лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного та незворотного

утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо — необхідні механізми реалізації вищезазначених правових документів щодо функціонування української мови, врегулювання питань, пов'язаних із удосконаленням юридичної відповідальності за порушення мовних законів.

Просвітня вважають, що державна мова політика в Україні повинна відповідати конституційним нормам і стратегії державотворення, враховувати необхідність вироблення послідовного та виваженого підходу у вирішенні мовних проблем, недопущення при цьому політичних спекуляцій і міжетнічних конфліктів, усвідомлюючи, що застосування мов влади має стати

Пономарів, Іван Ющук, Анатолій Погрібний, Володимир Лизанчук, Лариса Масенко, Олександр Коновець, Марія Волощак та інші. Словники, створені науковими колективами, діловіники, над якими працювали університетські кафедри, стали нашою опорою в пропагандистській та освітній роботі.

За ці роки в області «Просвіти», як правило, вилися наукові мовні і літературні кафедри українських університетів. Якщо ми не хочемо стати маргіналами, якщо хочемо оборону перетворити на наступальну та успішну роботу, маємо надалі вибудовувати нашу мовну програму в тісній співпраці з мовознавцями, літературознавцями, істориками. Найбільшими нашими

ГЛАВЛО МОВЧАН: «УКРАЇНСЬКА ВЛАДА ВІДЧУВАТИМЕ ПОТРЕБУ В АКТИВНИХ ДІЯХ ПРОСВІТЯН»

Делегати VII з'їзу обрали головою ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка народного депутата, письменника, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Павла Мовчана.

Перше інтерв'ю — для «Слова Просвіти».

чинником єднання, а не розбрату. Делегати VII з'їзу ВУТ «Просвіти» звернулися до Президента України з проханням створити консультативно-дорадчу раду з питань мовної політики, підзвітну Президентству України, включивши до її складу провідних фахівців — представників галузевих інститутів Національної академії наук України, до Голови ВР Володимира Литвина — сприяти прийняттю Верховною Радою України закону України про розвиток і застосування мов в Україні, яким буде передбачено реальний механізм захисту та утвердження української мови як державної в усіх сферах суспільного життя.

Просимо Прим'єр-міністра Юлію Тимошенко та Кабінет Міністрів України розробити та внести на розгляд Верховній Раді України проект Концепції державної мовної політики України та проект загальнодержавної Программи розвитку, функціонування й дослідження української мови на 2006—2012 роках, розробити та внести на розгляд Верховній Раді України проекти законів України про внесення змін до відповідних законів України з метою вирішення актуальних проблем сучасного стану функціонування української мови в Україні та підвищення її авторитету і престижу.

Чи накопичила «Просвіта» належний досвід для підтримки рідної мови?

— Той досвід, який має «Просвіта» для популяризації та утвердження рідної мови — унікальний. Перш за все, це видані нами десятки книг, автори яких — високі професіонали, просвітні Олександр

аргументами завжди були і є науковість, переконливість, точність, вони ж мають стати підставою для широкого зачленення до лав «Просвіти» українських освітніх.

— «Просвіта» і село. Що можете сказати на підтримку цієї теми?

— На жаль, ми майже не практикуємо з сільськогосподарськими вузами, хоча й активно взялися за відродження сільської «Просвіти», особливо в Івано-Франківській, Полтавській, Рівненській областях. Просвітницька робота на селі в наступному нашому періоді має стати одним із наших пріоритетів, — від економічної просвіти до пошуку шляхів подолання демографічного регресу: наші далекі села становлять напівлініваними пусткаами із занепалими бібліотеками та клубами, зі столярними проблемами пияцтва і нездорового способу життя. Досвід Тернопільської міської «Просвіти», і зокрема її голови, лікарки Дарії Чубатої свідчить, що ми можемо запобігти деяким сторонам морального спустошення виснаженого економічними негараздами сільського населення. Однак, дбаючи про тверезий спосіб життя батьків, не забуваймо, що сільським дітям потрібні дитячі книжки, комп’ютери, електронні носії найсучаснішої інформації.

Найближчим часом ми готові передати в сільські шкільні бібліотеки підбірки книг, дискет, теле- та радіокасет із записами програми «Логос», документальними фільмами, автентичною музикою, електронним варіантом «Кобзаря», — вся продукція випущена «Просвітою».

Із 1996 року «Просвіта» займається програмою «Малі міста України», — випущені гербівники, деякі міські та районні просвітнянські організації випустили в світ історію наших сіл і містечок. Особливо хочеться відзначити Теребовлянські просвітні, які створили цілу бібліотеку. Нам варто пожвавити цю роботу в усіх областях, на основі нашої пошуко-кою роботи створити просвітнянські маршрути, взяти на свій облік всі наші національні святыни — від історичних пам'яток до природних парків, пропагувати красу і неповторність нашої вітчизни.

До речі, просвітня можуть похвалитися кількома десятками книг, присвячених матери-«Просвіті»...

— Настав час використати досвід видань, присвячених історії «Просвіти», подумати про видання енциклопедії «Просвіти», яка б уповні відобразила шляхи нашої найстарішої громадської організації, рівним якій є лише «Матіца хорватська», «Матіца словенська» чи «Матіца сербська». Ми вивчали їхній досвід, і він вартий того, аби його в чомусь повторити. Хорватська, фактично, є найбільшим видавцем класичної і новітньої літератури, зберігачем історичної пам'яті. У Словаччині ця національно-освітня організація — успішний популяризатор словацької культури й має грандіозний музейно-видавничий комплекс, а сербська «Матіца» перетворилася на науково-дослідницько-видавничий центр.

Зрозуміло, що їх переважно фінансує держава, утримує власна комерційна діяльність. Нашій «Просвіті» також сприяє держава, — без бюджетної допомоги виконання таких програм, як книгови-

полі — «Фестини» та оздоровчі програми Дарії Чубатої, у Львові — просвітнянський кінотеатр, у Чернігові — досвід поширення української книги, у Вінниці — інформаційний прорив Леоніда Філатова на телебачення, у Луганську — відхід альманаху «Бахмутський шлях» і активний прес-центр, у Харкові — дитячий журнал «Журавлик», у Рівному — активне сприяння в збереженні й створенні пам'ятників і т. ін.

— Що нині найнагальніше для просвітіян?

— Є у нас унікальна загально-українська акція «Збудуймо Тарасову церкву!», яку найактивніше підхопили кияни та Київська область, Чернівецька, Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська області. Показово, що до ідеї спорудження Тарасової церкви біля підніжжя Чернечої гори в Каневі не лишилися байдужими ні Схід, ні Південь, вона охопила школи, сірдні, навчальні заклади, вуз, об'єднала юних і літніх людей. Нині на рахунку народної будови близько 700 тисяч гривень. Звертається до вас, шановні просвітні, з проханням пожвавити збор коштів, пропагувати нашу ініціативу, — так, як це робить Василь Глаголюк, чільник «Просвіти» з Коломиї. Там усі шкільні осередки, всі просвітні зробили свої внески.

Нині акція схвалена Президентом України, ми на етапі створення проекту надбрамної церкви, наступного розгляду його Національним заповідником і методологічною радою.

Це буде церква єднання, церква взаємозуміння. Власне, без перебільшення, цього ми прагли і в нашій внутрішньоорганізаційній роботі, зберігаючи Товариство від зазіхань розколоти його, чого, на жаль, не уникло багато інших організацій, і в тій ідеї, з якою ми йдемо до людей, проводячи вечори, «круглі столи», велелюдні акції.

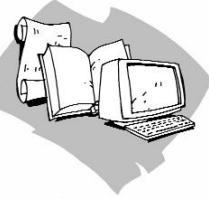
Зближувати регіони, допомагати одне одному, створити спеціальні програми «Крим», «Луганськ—Донецьк», «Харків» і виконувати їх усім разом, усією потугою — така наша реакція на створення особливого, позаконституційного мовного режиму в цих краях, на дії таких керівників, як Ю. Артеменко, В. Чупрун, А. Аваков, від яких очікувати утвердження українства в цих краях не доводиться.

Наши завдання й наша робота залежать від тих першочергових заходів, які необхідно здійснити уряду. Важко бути «пропагандистом і агітатором», коли є сумніви щодо їхньої реалізації: ми не раз вимагали квотування книжкової чужомовної продукції на ринках України. Чи буде воно? Чи запровадяться для стимулування вітчизняного кінематографа та механізми, які піднесли в Росії цю галузь культури? Чи стане телеканал «Україна» українським, чи українська пісня заповнить, як це було ще недавно, національний простір, чи надалі московські гастролери різного рівня та гатунку провадитимуть антиукраїнську за суттю культурницьку роботу на теренах України? Ми не раз і не два говорили про це у своїх зверненнях до влади. Говоримо й нині, запитуючи: чи ж нам знову необхідно виходити на майдани, аби нагадати новій владі про наші національні права та потреби на одержання інформації рідною мовою?

Політична воля нації, наша воля була виявлені на майданах, отже, маємо підстави вимагати від нової влади реалізації своїх надій і своїх вимог. Маємо і не зрикаємося права на рідне слово, на свою культуру!

Працюватимемо так, аби народний Президент Віктор Ющенко, справді українська влада відчуваючи потребу в нашій роботі й могли спиратися на нас, але, коли впевнімося, що українські національні інтереси для нової влади не стали першорядними, заявимо нашу позицію відверто й безкомпромісно.

● **Кор. «СП»**

ДЕНЬ НАШ НАСУЩНИЙ

ОСЕРЕДКИ ТА ОБ'ЄДНАННЯ

В організації та проведенні просвітницької діяльності одним із важливих чинників є оргробота, тобто системна співпраця всіх ланок «Просвіти», насамперед, первинних осередків, районних і місь-

Його Святість Філарет благословив з'їзд і виступив з промовою

ких, обласних об'єднань і Центральних органів «Просвіти».

Особлива роль належить постійному діловому, конструктивному зв'язку всіх ланок «Просвіти» знизу аж до самого верху. Коли така система діє злагоджено, то успішно розв'язуються завдання, визначені Статутом «Просвіти».

У процесі підготовки до VII з'їзду відбулися звітно-виборні збори та конференції в усіх осередках та об'єднанях «Просвіти». Це, певною мірою, мобілізувало та згуртувало просвітян, визначило орієнтири подальшої роботи, чітко означило структуру організації.

Структура має такий вигляд: міських об'єднань — 16; районних — 237; міськрайонних — 122; первинних осередків — 5182; колективних членів — 125.

Таким чином мережею просвітницьких осередків охоплена вся Україна.

Із 2001 року до нинішнього структура ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка зазнала таких змін: створено нових первинних осередків — 297; районних об'єднань — 12; міських — 2;

Михаїл Нестерчук, як завжди, виступав за активні зміни

розпалося 52 осередки, з них районних 6 (із них 5 — по Києву), міських — 1, 45 — первинних.

По областях картина має такий вигляд:

Івано-Франківськ — створено 78 первинних осередків (переважно сільські);

Рівне — створено 62 п/о;

Миколаїв — створено 32 п/о;

Луганськ — створено 31 п/о, розпалося — 3 п/о, 4 р/о;

Суми — створено 17 п/о, розпалося — 8 п/о, 3 р/о;

Херсон — створено 23 п/о, розпалося — 1 м/о, 6 п/о;

Чернівці — створено 32 п/о, розпалося — 35 п/о, 1 р/о;

Найчисленніші обласні об'єднання:

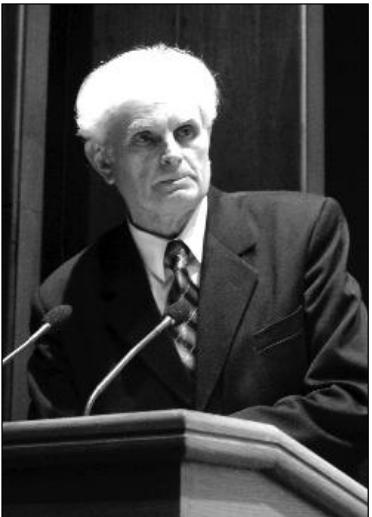
Львівське — близько 15 тис. чл.;

Івано-Франківське — близько 15 тис. чл.; Тернопільське — 11,3 тис. чл.; Миколаївське — 5,7 тис. чл.; Луганське — 3,5 тис. чл.; Рівненське — 9 тис. чл.

До речі, у цих об'єднаннях пройшли перереєстрацію від 30 до 40 % членів «Просвіти». Близькі до цих даних Дніпропетровське та Донецьке облоб'єднання, загалом же по Україні пройшли перереєстрацію понад 21 % членів «Просвіти», і нині всім обласним, районним, міським просвітянським об'єднанням необхідно активізувати цю роботу, як і по сплаті членських внесків, згідно з Статутом діяльності Товариства, — адже це не лише фінансова підтримка організації, але й чинник, що дисциплінує та згуртовує людей.

ПРОГРАМИ ТА ЗАХОДИ

У «Просвіти» сформувалися цілі напрямки діяльності, які стали постійними програмами:

Михаїл Нестерчук. Його по праву називають начальником штабу

— «Українська мова — державна мова»;

— «Малі міста України»;

— «Шляхами героїчної слави українського народу»;

— «До наших витоків».

Над програмами, спрямованими на утвердження української мови, наполегливо працювали всі обласні, районні, міські об'єднання та первинні осередки «Просвіти».

Згідно з місцевими умовами та обставинами спектр діяльності був і є надзвичайно різноманітним: пікетування і конференції, виступи у пресі і звернення до місцевого керівництва, шефство над школами та бібліотеками, індивідуальні виступи й масові організаційні заходи з ушанування пам'яті наших світів — Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Григорія Сковороди, Івана Мазепи, Івана Огієнка, Максима Рильського, інших видатних діячів нашої історії та культури.

За звітний період прочитано тисячі лекцій, проведено сотні «круглих столів», десятки науково-

практичних конференцій. За результатами роботи створено кілька збірників, діяльність «Просвіти» висвітлювалася Національним радіо та столичною радіостанцією «Голос Києва», місцевими, обласними, міськими, районними газетами.

«Просвіта» традиційно проводить відзначення загальнонаціональних свят: День Соборності, Пам'яті Героїв Крут, День української писемності та мови, Міжнародний день рідної мови та інших. Саме завдяки нашій праці наполегливості вони стали державними.

Значної уваги «Просвіта» приділяє організації та проведенню курсів із вивчення української мови. Зокрема в Києві Секретаріатом «Просвіти» започатковані такі курси для Секретаріату Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Держкомітету прикордонних військ тощо. Активним організатором цієї справи є просвітянка Ірина Олійник. Аналогічні курси засновані обласними об'єднаннями «Просвіти».

Робота з дітьми та молоддю — один із пріоритетів діяльності «Просвіти». З цією метою проводиться низка літературно-мистецьких конкурсів, зокрема:

— «Я гордий тим, що українець зроду», а з нинішнього року — «Дівчина калинове» ім. Дмитра Білоуса;

— Конкурси читців поезії Тараса Шевченка та Лесі Українки, всеукраїнський конкурс «Із Шевченком у серці»;

— Конкурс книги, створеної дітьми, «Тарасовими шляхами»;

— Конкурс читців класичної та сучасної поезії;

— Образотворчий конкурс «Художня палітра українського слова»;

— Всеукраїнський студентський огляд на кращу режисерську роботу й інші.

Традиційним стало свято Миколая, яке просвітяни повернули українським дітям.

Найактивнішу участь у цих заходах брали діти й молодь Львівської, Чернівецької, Тернопільської, Запорізької, Дніпропетровської, Донецької, Київської, Івано-Франківської, Житомирської обласніх «Просвіт».

Значну виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» проводить із молоддю на історичних прикладах геройчної слави українського народу, особливо героями кохацької доби. Проведені-

значені виховну роботу «Просвіта» провод

ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

п. Віктору ЮЩЕНКУ

ЗВЕРНЕННЯ

VII з'їзду Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка

26 червня 1992 року Всеукраїнський Православний Собор у Києві, керуючись Апостольськими правилами та законодавством України, проголосив утворення Помісної Української Православної Церкви Київського Патріархату як правонаступниці давньої православної Митрополії Русі-України та припинив дію неканонічного акта 1686 року про підпорядкування Київської Митрополії Московській патріархії.

Українська Православна Церква Київського Патріархату утворювалася на згаданому вищі Соборі, крім того, з благословення московського Патріарха Алексія II, даного Митрополиту Київському і всієї України Філарету патріаршою Грамотою від 27 жовтня 1990 року, яка проголошувала: "...буть отныне Православної Української Церкви независимої і самостійтельної в своєму управлении, а Вам (митрополиту Філарету — авт.), єдиногласно избранному 9 липня 1990 года Епископатом Української Православної Церкви Еї Предстоятелем".

Однак Патріарх Алексій II виявився не лише відступником від своєї Грамоти, а й організатором розколу Православної Церкви в Україні. Освячений Патріархом Архієрейський Собор УПЦ, що відбувся в Харкові 27 травня 1990 року, усунув Митрополита Філарета від виконання обов'язків Предстоятеля Церкви із "...забороною в священнослужінні". Новим Предстоятелем УПЦ було обрано керуючого справами Московської Патріархії митрополита Ростовського і Новочеркаського Володимира (Сабодана), який не входив до складу українського єпископату.

У з'язку з цим Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів України Заявила від 29 травня 1992 року та Президія Верховної Ради України Заявила від 15 червня 1992 року не визнали право-чинними рішення Харківського Собoru УПЦ як такого, що був "...проведений із порушенням Статуту Української Православної Церкви".

У цей доленосний для України час ми, делегати VII з'їзду ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, звертаємося до Вас, вельмишановний Вікторе Андрійовичу, з проханням:

— ініціювати на рівні Вселенської Патріархії визнання Української Православної Церкви Київського Патріархату як такої, що утворилася та діє на канонічних правових засадах;

— сприяти об'єднанню УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ в єдиний Помісний Український Православний Церкві, чим раз і назавжди припинити роз'єднаність українського суспільства за релігійною ознакою.

Від VII з'їзду "Просвіти"

Павло МОВЧАН,
голова Всеукраїнського
товариства "Просвіта"
ім. Тараса Шевченка

ОБРАНІ

1. Буравський Микола — директор і художній керівник академічного театру фольклору "Берегиня";
2. Василашко Василь — поет, член НСПУ;
3. Гайдамака Анатолій — народний художник України;
4. Герасименко Василь — заступник начальника Головного управління освіти і науки КМДА;
5. Глаголюк Василь — кандидат історичних наук, голова Коломийської "Просвіти";
6. Головатий Микола — професор МАУП;
7. Голота Любов — письменниця, головний редактор газети "Слово Просвіти";

Павло Мовчан веде засідання Головної ради

УХВАЛА

VII з'їзду Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка щодо проблеми визнання ОУН і УПА воюючою стороною на боці українського народу під час і після Другої світової війни

Перемога Помаранчевої революції в Україні уможливила повернення нашої держави до національного шляху розвитку. Одним із важливих кроків, що суттєво посприяв більшовицькому утворенню Української Народної Республіки, було визнання ОУН і УПА воюючою стороною на боці Українського народу. Утвірдження громадянського миру та злагоди в суспільстві, стало б прийняття Верховною Радою України Закону, згідно з яким Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія, що вели нерівну боротьбу на двох фронтах — проти німецько-нацистських та московсько-більшовицьких окупантів України, — мали бути визнані як воююча сторона на боці Українського народу. У другій світовій війні, а воїни ОУН і УПА мусять мати рівні права з бійцями Червоної Армії, користуючись усіма належними ветеранам війни пільгами.

Прагнучи утвірдження справедливості, ми виступаємо також за визнання воїнів "Поліської Січі", Дивізії Січових Стрільців "Галичина", Першої Української Дивізії Української Народної Армії та інших патріотичних військових угруповань як борців за волю України і так само переконані в необхідності надання їм рівних прав із червоноармійцями-визволителями України.

Одночасно вважаємо за необхідне переглянути статус учасників Великої Вітчизняної війни щодо осіб, які, діючи в загонах НКВД, МГБ, СМЕРШ та інших більшовицьких формувань, вчинили злочини проти українського народу: позбавити їх статусу осіб, що ма-

СКЛАД ЧЛЕНІВ ГОЛОВНОЇ РАДИ, ОБРАНОЇ ДЕЛЕГАТАМИ VII З'ЇЗДУ «ПРОСВІТИ»

8. Горбачук Іван — професор Київського педагогічного університету ім. М. Драгоманова;
9. Горинь Михайло — голова УВКР;
10. Гоян Ярема — письменник, директор видавництва "Веселка";
11. Гнаткевич Юрій — народний депутат України першого скликання;
12. Гук Микола — головний редактор газети "Нація і держава";
13. Драч Іван — поет, народний депутат України;
14. Жигун Олександр — художній керівник хору "Почайна";
15. Качан Анатолій — поет, член НСПУ;
16. Клічак Василь — поет, директор Видавничого центру "Просвіта";
17. Ліховий Ігор — директор Національного Канівського заповідника ім. Т. Шевченка;
18. Ломачук Дмитро — директор TV "Просвіта";
19. Лупій Олесь — письменник, секретар НСПУ;
20. Мандзюк Василь — головний редактор інформаційного відділу радіостанції "Голос Києва";
21. Масенко Лариса — профе-

до складу Головної Ради входять усі голови крайових об'єднань "Просвіти".

Контрольно-ревізійна інспекція

1. Голубуцький Ігор — кандидат економічних наук;
2. Оцун Микола — член Національної спілки майстрів народного мистецтва;
3. Черняхівський Олексій — головний інженер "Київфундаментспецбуд".

Леонід Філонов і Володимир Семистяга — голови Вінницького та Луганського об'єднань

Марія Олійник

"Нас багато, нас не подолати"

ють особливі заслуги перед Батьківщиною, та відповідних пільг.

Просвітні України вимагають від депутатів Верховної Ради України прийняти Закон, який би відновив справедливість щодо всіх учасників війни за волю України і так само переконані в необхідності надання їм рівних прав із червоноармійцями-визволителями України.

Одночасно вважаємо за необхідне переглянути статус учасників Великої Вітчизняної війни щодо осіб, які, діючи в загонах НКВД, МГБ, СМЕРШ та інших більшовицьких формувань, вчинили злочини проти українського народу: позбавити їх статусу осіб, що ма-

ють особливі заслуги перед Батьківщиною, та відповідних пільг.

Просвітні України вимагають від депутатів Верховної Ради України прийняти Закон, який би відновив справедливість щодо всіх учасників війни за волю України і так само переконані в необхідності надання їм рівних прав із червоноармійцями-визволителями України.

Павло МОВЧАН,
голова Всеукраїнського
товариства "Просвіта"
ім. Тараса Шевченка

ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
п. ВІКТОРУ ЮЩЕНКУ
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОВІ УКРАЇНИ
п. ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
п. ВОЛОДИМИРУ ЛІТВИНУ

ЗВЕРНЕННЯ

Верховна Рада України всупереч усталеної традиції та волі більшості українців 2 вересня 1993 року прийняла Постанову № 3423-12 "Про паспорт громадянина України і свідоцтво про народження", якою вилучила графу "національність" у згаданих документах.

Як наслідок — у свідоцтві про народження не вказується національність батьків і, отже, новонародженої дитини.

Українці, предки яких віками боролися за збереження своєї національної ідентичності й мови в багатонаціональному оточенні, за свою державність, отримавши незалежність, втратили національну ознаку.

Ми, делегати VII з'їзду Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка, виявляючи вели більшості громадян України, пропонуємо Вам, пане Президенте, ініціювати скасування Верховною Радою України Постанови № 3423-12 від 02.09.1993 року як такої, що приижує національну гідність українців та представників інших національностей.

Від VII з'їзду "Просвіти"

Павло МОВЧАН,
голова Всеукраїнського
товариства "Просвіта"
ім. Тараса Шевченка

ПОГЛЯД

Нешодавно в одній зі статей про США я написав, що вважаю себе другом цієї країни, чим спровокував напади іронії у різних людей. "Привіт, друг Америки, — щоранку каже один із моїх критиків. — Що тебе в ній зацікавило? Примітивна і тупа країна. В одному Парижі вдєсяtero більше того, що варте уваги, не кажучи про всю Європу". Це, так би мовити, туристський погляд. Поважна пані зітхає: "Так, звичайно... могутні держава. Але ж — хба ви не розумієте? — вся Америка — то шалені єврейські гроши". Намагаюся говорити, що шалені гроши є лише безнаціональним еквівалентом шаленої кількості технологій і товарів, які хтось виробляє і споживає. Якщо самих американців не хвилює "єврейський капітал", то чого б ото нам передумати іншими проблемами? Колега по інституту категоричний: "Вони там із жиру казяться. І взагалі — бен Ладен це я!" З нього такий бен Ладен, як із мене Фаня Каплан, але настрої частки української людності він (як і інші мої опоненти) відзеркалює точно. По суті, йдеться про такі засадничі матерії, як культура, капітал і політика, а вони завжди варти дискусії. Для початку скажу, що під час виступу Президента України в Конгресі США я (вперше за останні 10 років!) не почував сорому ні за нашого найвищого посадовця, ні за державу, ні за себе...

Річ не в тім, що — сидячи чи й стоячи — аплодували конгресмени, річ у тім, що аплодував я. Ця подія стрімко відішла з газетних шпалт, але хочеться вірити, що не в забуття, а в історію. Те, що відбулося, сприймаю особистісно ще й тому, що на правах екскурсanta сюди-туди мандрував приміщенням американського Конгресу, не оминувши й зали для засідань. Уявляєте, пані та панове, таку екскурсію в нашій ВР?

МІСЦЕ НА ГЛОБУСІ

Економічні й суспільно-політичні кондиції України перебувають на астрономічній відстані від західних стандартів. За нами уважно стежать експерти (економісти, правники й соціологи), а інші висновки цікавлять не лише політиків, а, насамперед, тих, хто міг би нас кредитувати чи ризикувати на інвестиції. Стежать, зрозуміло, не лише за нами. На графіку бачимо позиції 175 країн (кожна точка — країна) в координатах "верховенство закону — контроль за корупцією" (джерело інформації: (<http://www.worldbank.org/wbi/governance/datasets.htm>)). Йдеться про експертні бали від -2,5 ("дуже погано") до +2,5 ("дуже добре"). Нульовий бал є межею між країнами "хорошими" і "поганими". Україна посідає не найкраще місце навіть серед останніх. Дистанція від нас до США катастрофічна (не кажучи вже про 12 країн, які випереджають саму Америку). А до Іраку й Сомалі (две точки в жалюгідному куті на перетині координат) нам узвіні близьче, ніж до країн НАТО. А якщо йдеться не про обидві координати, а про показник "контроль за корупцією" (горизонталь), то я і ві, панове, тим самолітцям рідня. Утім, не лякайтеся, бо корупційне братство об'єднує лише наших та інших членів. Антикорупційні гасла нової влади матимуть (і вже мають) безліч прихильників, скажімо, серед читачів "Слов Просвіти", — і купу тихих саботажників чи горглас-тих скоробагатків, які "таких" газет не читають. На мітингах їх підтримає "біомаса" (перепрошую за дикий термін, але не я його вигадав), яка готова сьогодні стелитися під ноги Ахметкіса чи Шуфриковича з тим оргеастичним захватом, з яким учора стелилася під комуністичних

вождів. "Ми не раби", — читали вони з букварів, але букварі обдурили, відібрали людський і залишивши роєвий мурасиний розум!

Позитиви й негативи геополітичної однополярності світу викликають багато дискусій — у тому числі в самій Америці. П. Б'юкенен, колишній претендент на посаду пре-

вступити до Євросоюзу складніше, ніж до НАТО, бо членство в ЄС має змінити майже кожний аспект законодавства України. У політичному сенсі атлантичний пакт є організацією більш "вузькою", ніж ЄС, отже, — більш чіткою. Сюрреалістичне формулування Європомісії про те, що двері Європи "ані відкриті, ані закриті" для нас, відзеркалює не проблеми України, а проблеми ЄС. Водночас завдяки Бушу та Ющенку питання про наш вступ до НАТО міцно укріпилося на порядку денного (і в певному сенсі постало питання про особистий престіх президента США). Вашингтон поклав карту на стіл — чим відповість Європа?

РОЗУМ І ВОЛЯ

Чи вважаєте ви, панове, вищих мавп розумними тваринами? Так, відповість більшістю, тому вони й "вищі", що мають інтелект. А чи погодитеся ви з тим, що розумною є мурашка? В одній із близьких до екватора країн я мав нагоду спостерігати за широкою, довгою і розгалуженою стежкою у траві, якою мурашка бігала на полювання і поверталася додому з чимось істівним. Так ось: на цій трасі мурашки дотри-

тичні тонкощі. У нашій лектурі словом "увянний" позначаються і "той, що не існує в реальності" (вимышленный, virtual), і "той, що реально існує в уяві" (воображаемый, imagined). Повертаючись до тези Б. Андерсона про те, що нації відрізняються за способом уявлення про себе, мусимо визнати, що українська (політична) нація сьогодні гарячково віbruє в координатах virtual та imagined. Це — не виняткова ознака українців. Про що зокрема свідчить давня (і, загалом, дискусійна) класифікація Гегеля, який поділяв нації на "історичні" (imagined) та "неісторичні" (virtual).

Ідеологічні зрушения, пов'язані з розпадом СРСР, і спричинені цією

зум людства, яке відверто не раз і не два демонструвало радше схильність до ідіотизму... але, як відомо, contra spem spero. Хочеться, щоб остання шана, яку людство засвідчило біля труни Івана Павла II знаменувала не кінець об'єднавчих зусилів понтифіка, а їхній новий етап. Світ стає країним, — якщо не добрішим, то принаймні розумнішим. Успереч Достоєвському, маю сумніви, що нас врятує саме Краса, і ставлю, передовсім, на Розум. У такому контексті цікавими є оцінки, що їх дають наші громадяни президентам України та США ("Українське суспільство 1994—2004: соціальний моніторинг", Київ, 2004). Респонденти відповідали на запитання:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Президент України	3,0	3,3	4,0	3,4	3,0	3,1	3,2
Президенти США	7,6	6,8	7,6	7,7	6,1	4,9	4,6

"Яку оцінку Ви дали б діяльності Л. Кучми (Дж. Буша, Б. Клінтона), якщо 1 — найникча, а 10 — найвища оцінка?" Середній бал дає багато природів для смутку.

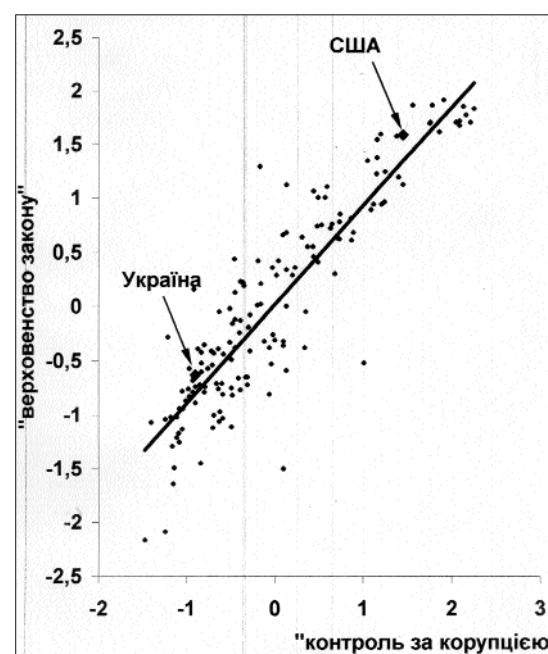
Хоча війна проти Іраку істотно зіпсуvala репутацію заокеанського очільника ("катоzi по заслугi"), наш недолугий "гарант" поступився йому настільки, що зі своїми "тряпками" в історію не стільки ввійде, скільки "влипне". Зауважу, що йдеться про опитування у всіх регіонах — у тому числі й тих, які важко запідозрити в надмірних симпатіях до Заходу назагал й до США зокрема. Чи буває взагалі розумною поведінка президентів під час не ними спровокованих криз? На щастя — буває: згадаймо Рузвелт в період "великої депресії", яка буквально топтала економіку США. Проте передумовою цього були усталені традиції політичного менеджменту в тому середовищі, з якого вийшов найвищий посадовець. В. Ющенко має величезну перевагу над Л. Кравчуком і Л. Кучмою, бо, на відміну від останніх, ніколи не був компартійним бонзою.

Мусимо усвідомлювати, що поїздки Президента до США і Польщі стали завершальними дійствами "помаранчевого параду". Свята скінчилися. Маємо проблеми з цінами на бензин, солярку та м'ясо, маємо намети "синьо-білих" у Маріїнському парку. Це "нормально" в тому сенсі, що інакше не буває. Eam vix sanctus et sapiens sciet veram esse victoram, que salva fide et integra dignitate rabitur, казали в древньому Римі: муж праведний і мудрий вважає справжньою лише ту перемогу, до якої спричинилися істинна чесність і незаплямована гідність. Водночас деякі події довкола і всередині того конгломерату персон, який ми називаємо "новою владою", свідчать, що Президент має надмірну схильність до толерантності й довіри в тих випадках, у яких потрібні присліпливість, безкомпромісність і рішучість.

Енергійніше, Вікторе Андрійовичу! Не бійтесь наступати на соціалістичні мозолі. Зрештою, не анархізм Махна і не самовпевненість Петлюри, а солоденський соціалізм Грушевського й Винниченка спричинилися до загибелі УНР. Якщо ця теза надто загальна, звернемося до конкретики. Міністр-соціаліст тов. Ніколаєнко оголосив про свої наміри запровадити ОБОВЯЗКОВУ дитячу повинність на відідання дитячих садочків. Це — типовий "мурасиний" підхід до проблеми виховання. Якщо ви, пані та панове, забули про першоджерело такої педагогіки, то перечитайте "Маніфест комуністичної партії" — одну з найпаскудніших книжок, яку мені будь-коли доводилося тримати в руках.

● **Володимир ВОЙТЕНКО,** професор

НОТАТИ ПОМІРКОВАНОГО ОПТИМІСТА

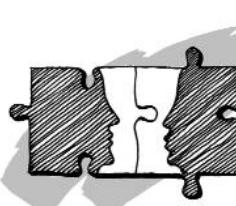
мінта, назвав свою книгу вельми красномовно: "Америка — республіка чи імперія?" Натомість багато політиків і політологів саме в існуванні єдиної світової потуги вбачають гарантію стабільності. Якщо йдеться про теорію, то жодна складна система не буде стабільною, не маючи — як мінімум — двох регуляторів. Таких, скажімо, як два нерви, один з яких прискорює, а інший уповільнює роботу серця. Вашингтон зловживатиме своєю глобальною "єдиністю", як зловживала б нею і Москва. Але в першому випадку йдеться про державу, яка приймінні для своїх громадян вибудувала ефективну економіку й дієву демократію, а у другому — про православно-бюрократичну імперську гікавку. Українська "доворекторність" — іншої, ніж намагання з лівого боку об'єднати дерево лівою ліхею, а з правого боку — правою. Мусимо брати до уваги об'єктивні причини такої акробатики, але не виграємо нічого, навіть заплюшивши очі перед тим "деревом".

І тут мусимо повернутися до розмови про НАТО. Чи можна вважати, що стосунки Росії з альянсом тісні, ніж те, чого домоглися ми? Безумовно, так. Чи переймаються США та інші союзники порушенням прав людини, несвободою слова і корупцією в Росії? Безумовно, ні. Чи купила Росія цю індультенцію своєю участю в "Антитерористичному інтернаціоналі", який ліквідував Талібан і завдав серйозного удара по "Аль-Каїді"? Безумовно, так. Чи продали західні демократії маленьку Чечню за свої глобальні інтенції? Безумовно, так. Америка і НАТО — увійшли в період організаційної, політичної та моральної кризи. Особливі позиції ФРН і Франції щодо військової акції в Іраку є лише одним із відзеркалень цього — будуть також інші. Але... Років за 5 (а то і за 3). Україна (коли — чвалом, коли — рапчи) вибереся за межі сирої зони і стане повноправним учасником системи колективної безпеки.

За визначенням Б. Андерсона, нація — це уявна політична спільнота, в якій меншість не знайома з більшістю, проте сукупний образ спільноти живе в уяві кожного. Маємо взяти до уваги деякі лінгвіс-

тичні тонкощі. У нашій лектурі словом "увянний" позначаються і "той, що не існує в реальності" (вимышленный, virtual), і "той, що реально існує в уяві" (воображаемый, imagined). Повертаючись до тези Б. Андерсона про те, що нації відрізняються за способом уявлення про себе, мусимо визнати, що українська (політична) нація сьогодні гарячково віbruє в координатах virtual та imagined. Це — не виняткова ознака українців. Про що зокрема свідчить давня (і, загалом, дискусійна) класифікація Гегеля, який поділяв нації на "історичні" (imagined) та "неісторичні" (virtual).

Ідеологічні зрушения, пов'язані з розпадом СРСР, і спричинені цією

Тема політичних репресій радянської доби — не нова для "Слова Просвіти". Але погоджуємося з автором пропонованої нижче статті, що варто знову і знову привертати увагу широкого загалу до сповнених людських трагедій сторінок боротьби за українську ідею. І зокрема — до теми "дітей репресій", яка ще й досі є для нашого політикуму "білою плямою".

Автор добре знає цю проблему, адже сам у чотири з "гачечком" роки цілком офіційно став "ворогом народу" й опинився на спецпоселенні в Сибіру — після того як у 1951 році батьків, а разом із ними й дітей, було репресовано у зв'язку зі стандартним для західних українців у ті роки звинуваченням.

Нині Петро БОЯРЧУК працює в редакції газети "Волинь" (Луцьк) на посаді власного кореспондента, мешкає в м. Городів. Член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України. 2003 року видав книгу "Дорогами болю", повністю присвячену темі, котру порушує і ця стаття.

ПОЛИНОВЕ ЩАСТЬЯ СОЛОМОЇ

Чомусь донедавна я думав, що мурований дім Холонівської сільської ради Городівського району на Волині належить до колишніх чеських будинків, які покинули господарі по Другій світовій війні, виїхавши на історичну свою батьківщину. Виявилося — помилювався: дім, про який мова, був колись особистою власністю холонівського чоловіка Федора Киреєва. Подробиці з'ясовувавав за допомогою рідної Федорової племінниці Ніни Матеуш.

За польських часів служив Федір у місцевого пана Красіцького. Був уже старим парубком, коли надумав оженитися. Пан дозволив власними коштами й силами виготовити на панському ж цегельному заводі скільки треба було Киреєву тиця штук цегли. А будинок заповзявся із неї Федір спорудити у своєму селі найбільшим і найгарнішим. Вельми вже хотів додогодити молоденькій дружині Соломії. Прагнув, аби почувалася за ним щастливою. Мабуть, і про майбутнє своїх дітей думав. Але трапилося, що наприкінці гітлерівської окупації старшого його сина Петра, який

БУДИНОК ПІД ПРАПОРОМ

якусь хатину вже самотужки зводити, однак будуватися теж не дозволили. Пішла в колишній свій садок, щоб виїхати нарвати ("Вишні", — сказала Ніна Матеуш, — тоді вродили так рясно, як на десять літ раз буває"), але й звідтам вигнали. Втратила від того всього розум — та й згасла невдовзі, знайшовши короткий прихисток у когось із жалісливих своїх родичів.

Багато чим донедавня наша держава нагадувала холонівський будинок під прапором. Саме таке порівняння спало на думку минулого літа після телефонної розмови з мешканцем Волі Ковельської, колишнім політв'язнем комуністо-більшовизму Павлом Куликом. Павло

Але через рік — черговий арешт, суд і 10 літ ув'язнення. Потім — знову арешт, знову суд, табори. Загалом провів Данило Шумук за колючими дротами таборів і сталевими гратами тюрем польського, гітлерівського та комуністо-більшовицького режимів 42 роки життя.

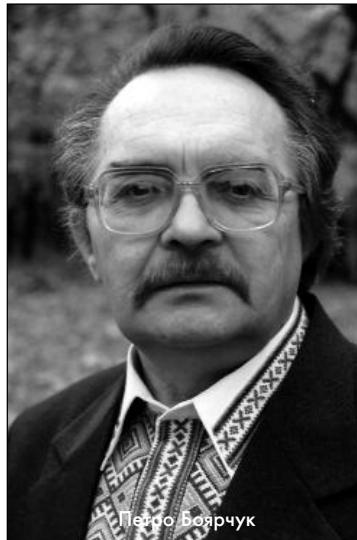
1987 року під тиском міжнародних правозахисних організацій соєв'цька влада дозволила йому виїхати в Канаду. До України дістався через п'ятнадцять літ. Із тим, щоб уже й померти на рідній землі, зігрівшісь її теплом та увагою. Жив у дочки в Красноармійську Донецької області. Туди й надіслав я Данилові Лаврентійовичу листа з проханням відповісти на декотрі запитання. Але відповіді не одержав. Павло Кулик, котрий відвідував Шумука в Красноармійську, як і свого часу в Торонто, пояснив це його непростим психологічним станом. Адже, повернувшись з-за океану в Україну, цей великий страдник за її незалежну державність, яка, вважалося, зреалізувалася, раптом став перед "будинком під прапором", де йому відмовили в прописці. Мовляв, мусите привезти з Канади ще якісь довідки. Іхати за ними не схотів та й не мав уже сили. З погляду влади формально був на своїй землі бомжем. Почувався від того кривдно й тоскно.

У ПІДДАНСТВІ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

Уже не на Донеччині, а в "західночеському" Львові рахує восьмий десяток літ уродженець села Рачин Городівського району колишнього курінного Української Повстанської Армії Олексій Брись. Хоч і гарну квартиру тут одержав, був у чиселах, кого з нагоди 60-річчя УПА місцева влада вирішила обдарувати автомобілями "Таврія", але формально — теж "чужий серед своїх".

З інти, що в Автономній Республіці Комі Російської Федерації, де жив, відбувши табірний строк за участь в українському національно-визвольному русі, він повернувся в Україну на початку дев'яностих років минулого століття. І мешкав тут упродовж цілого ряду літ із паспортом громадянина неіснуючого вже СРСР. Не кипався з ним розлучатися з тієї простії причини, що, на відміну від нового українського паспорта, тут було вказано, — він за національністю українець. У даній ситуації повівся так, як і мільйони інших українців в Україні, котрі тривалим зволіканням обмінювали есесерівські паспорти на нові фактично демонстрували свої протести проти того, що влада, не питуючи на те будь-яких згод, позбавила їх права і в офіційному, як-то кажуть, порядку бути українцями, а не обезличеними громадянами України, приреченими на втрату свого етнічного національного кореня.

Але Олексій Семенович не вра-

Петро Боярчук

тю невідступно вигортався все, що має ознаки національного?

Ідея неодмінного злиття націй та національностей у єдиний народ, яка домінувала в національній політиці совєцького комуно-більшовизму, раптом перетворилася на ідею громадянського суспільства, що на ділі може означати все те ж стирання національних відмінностей та злиття націй. Колишній головний компартійний ідеолог України останніх совєцьких літ Леонід Кравчук, який, копіюючи Росію, поклав на початку дев'яностих років минулого століття цю ідею в основу подальшого нашого державного будівництва, мабуть, і сам не думав, наскільки вигідна вона північному сусідові України. І як просто українців, завдяки цій ідеї, достаточно розчинити в аж ген на скільки більші за чисельністю національний субстанції "старшого брата". Уже й без штучних голodomорів, без примусових висилок і спецпоселень, без тaborів, без Півночі, Сибіру, Колими. А коли видатний український поет і політик високого європейського рівня Борис Олійник, попри свої комуністичні погляди, висловив занепокоєння з приводу того, що з нових українських паспортів без жодних референдумів вилучено графу про національність, на те, окрім колишнього дисидентів В'ячеслава Чорновола, здається, навіть і найвідоміші тоді українські націоналісти помітної уваги чомусь не звернули. Мабуть, вельми втішенні узаконеною, нарешті, українською національною символікою, не помітили, що навзамін у нас забрано щось не менш, якщо не більш, важливе.

Оскільки ж головною ознакою нації є її мова, то, вслід за "стертою" в паспортах графою, почалося повзуче стирання цієї ознаки.

Але... Десяті загальні українців у російській громадянстві залежністю від пенсії, десяті нав'язали їм суржикову та російськомовну попсу і чтиво. Відтак ввели непомітно їй у російськомовне чи проросійське мислення. Та ще й самі собі, начебто В'єрці Сердоючі аплодуючи, в цьому зв'язку в долоні поплескали. От, мовляв, які ми! У відповідь же маемо недавні міркування Президента Росії Владіміра Путіна про те, що Україна від Сходу до Заходу говорить російською. А коли так, то яка ж тоді це Україна? І маемо недавні сепаратистські потуги у відповідь на розбудженну Помаранчевою революцією нашу національну, демократичну самосвідомість і рішучість змагатися за своє.

Тим часом декотрі політики, серед яких на чільне місце раптом вийшов краєчком "помаранчевий" Олександр Мороз, не припиняють гвалтувати українство "братолюбними" ідеями, за якими — русифікація вже остаточна.

Далі буде.

• **Петро БОЯРЧУК,**
член Національної спілки письменників України

Десятками літ у колишньому будинку Федора та Соломії Киреєвих, що в Холоневі Городівського району на Волині, — і пошта, і сільська рада. Тільки господарям місце у ньому "не вистачило"

в Українській Повстанській Армії, скопили в Угринові Городівського району червоні партізани, котрі посувалися на захід перед лінією фронту. Аби забрати в дев'яtnadцятитрічного юнака життя, вистачило б однієї кулі, а іх увігнали йому в тіло сімнадцять.

Молодший від Петра на п'ять років брат його Йосип загинув по війні, взившись із хлопчаючою цікавості розібрати якусь міну. Відтак і затулилися вікна дому Федора Киреєва жалобою та смутком. А 1946 року, здається, за отої дім, що малия заздрісні очі "пролетарям", вивезла совєцька влада Федора та Соломію до Сибіру, звинувативши, як велось, в націоналізмі.

Минули роки, допоки повернулися Киреєви в рідне село. Але притулитися хоч у комірчині колись їхньої ж хати-кам'яниці влада не дозволила. Неприступною твердинею несправедливості височів над будинком червоно-синій прапор УРСР. На знак того, що в будинку — сільська рада. Під тиском той несправедливості і пішов Федір із життя через лічені місяці по приїзді в Україну. Соломія, хоч молодшою була від чоловіка на 24 роки, пережила його лише на кілька літ. Не маючи власного кутка, намірилася

Якович повідомив мені про смерть свого табірного побратима Данила Шумука, названого кимось із закордонних публіцистів вічним в'язнем. Життя Данила Лаврентійовича обірвалося 30 травня 2004 року, рівно за сім місяців до його 90-ліття. Уродженець села Боремщина тодішнього Володимир-Волинського повіту на Волині, Данило Шуму уперше був засуджений до тюремного в'язнення в 1935 році в підпольській тоді Західній Україні як активний діяч комуністичного підпілля. На волю вийшов весною 1939 і від "золотого" вересня цього року до кінця 1941, коли з Червоною армією опинився у Східній Україні, повністю зневірився в ідеалах, за які доти змагався. На власні очі побачивши там совєцький рай, у німецькому полоні зрозумів, що від гітлерівців райського життя теж очікувати не варто. Повернувшись у рідне село, невдовзі пішов до УПА. У повстанських колах відомий як політпрацівник на псевдо Боремський. Спецслужбами сталінщини був склонений у лютому 1945. За судили до страти, але через три місяці після вироку смертну кару замінили на 20 років каторжних робіт. Випустила з-за колючого дроту в 1956 році хрушчовська "відлига".

Але Олексій Семенович не вра-

Колишній курінний УПА Олексій Брис (Остап) (зліва) та колишній голова Волинського краївого Братства ветеранів ОУН—УПА Мелетій Семенюк. Львів, 1991

В інтерв'ю російській "Независимої газеті" режисер Юрій Ілленко сказав: "Європа знає Варфоломіївську ніч, коли в Париж вирвали 400 гугенотів, а про різню в Батурині, столиці Лівобережної України, не знає ніхто. Між тим, за наказом князя Меншикова, коханця Петра Первого, в Батурині знищили 15 тисяч мешканців. Усіх городян, не милуючи навіть немовлят, усіх, повторюю, вирвали. Захисників розп'яли на хрестах, які прикріпили на плоті і спустили вниз по Сейму".

ЛАДАНКА ТАК І НЕ ПРИНЕСЛА ЩАСТЯ

Під час розкопок Батурина знайшли скелет молодої жінки. Однією рукою вона притискала дитину, яку зарізали разом із нею, а в іншій руці тримала іконку з образом Божої Матері. Ця іконка сьогодні на реставрації в Батуринському державному історико-культурному заповіднику "Гетьманська столиця". Архітектор Анатолій Гайдамака, створюючи "Пам'ятник загиблим від царського геноциду батурянам", використав зображення цієї ладанки як деталь пам'ятника.

ОСТАННІЙ ДЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОМПЕЙ

Дозвольте нагадати передісторію батуринської трагедії. Національно-визвольна війна України за незалежність... закінчилася перемогою Росії і Польщі. Вони поділили Україну між собою. Правобережна Україна, крім Києва, залишилася під владою Польщі, Лівобережжя — в складі Росії. Долю України вирішили, власне, без України.

Певну автономію в складі Російської держави мала Гетьманщина. Сюди входила частина сучасної Чернігівщини, Сумщини, Полтавщини, Черкащина, Київ. Спочатку Гетьманщина справді була якоюсь мірою автономною. Наприклад, гетьмана, полковників, генеральну й полкову старшину, місцеве самоуправління тут вибирали демократично. Гетьманщина навіть мала право (втім, так ніколи і не реалізоване) самостійно вступати у міжнародні стосунки. Певною мірою були збережені елементи державності й незалежності, виборені в час Визвольної війни.

Але Росія з самого початку не збиралася давати українцям бодай найменший привід говорити про незалежність. Ба, навіть назва "Гетьманщина" офіційно не вживалася. Тільки Малоросія! Іншими словами — частина Росії. Із 1669 року, після підписання Глухівських статей, гетьман узагалі по-звавлявся права самостійно

вступати у взаємини з іншими державами. Та й самого гетьмана вже не вибрали українці, його призначали в Росії. Сьогодні в політиці таї речі називають "політикою подвійних стандартів", коли якська держава заявляє про одне, навіть підтверджує це, скріплюючи підписом документи, а насправді діє зовсім іншим чином. Саме так чинила з Україною Росія.

1654 року, підписавши Березневі статті, Україна лише увійшла під протекторат Росії, а не до її складу! Та царський уряд поступово, крок за кроком, хитро й підступно позбавляв Україну навіть тих незначних вольностей, які вона мала після Визвольної війни.

До початку Північної війни між Росією та Швецією з часу Переяславської ради минуло кілька десятиліть, та що таке п'ятдесят років для історії? Дух незалежності, помисли про козацькі воль-

Успальниця гетьмана Кирила Розумовського

кий старшина Соломаха, якого послав батуринський юда Іван Ніс. Із багатьох тисяч захисників усе ж таки знайшлося двоє зрадників. Соломаха запропонував Меншикову провести російських солдатів усередину фортеці підземними хода-

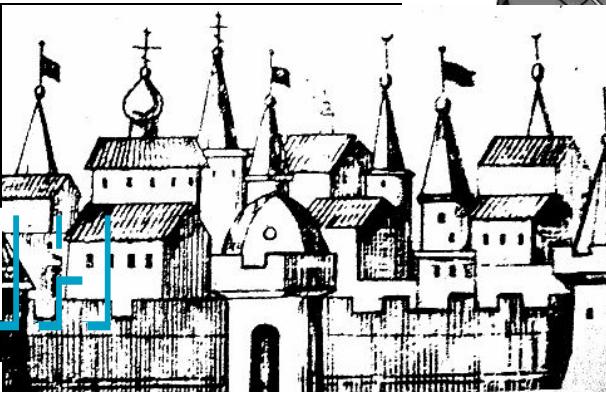
жерл гармат, а потім стріляти. Меншиков вирішив знищити всіх жителів гетьманської столиці, навіть старих дідів і немовлят. Навіть жебраків і калік, що сиділи попід стінами фортеці і яким нікуди було подітися — навіть їх не пожаліли. Солдати лови-

ро, який боявся шведів, що наблизилися, пише Меншикову: "На першого посланого до вас листа паки підтверджую, що шведи перешли на цей бік ріки і, хоча наші міцно тримали їх тричі і забивали, однак за незручністю місця втримати не змогли, тому що на тому боці ріки у супротивника місце було дуже зручне, де поставлені були на горі гармати втроє більше, триматися нашим було ніяк неможливо". Коли Петро переконався, що шведи переправляються через Десну повільно, послав до свого війська біля гетьманської столиці додаткового листа з поясненням: "Цей день та наступної ночі вам ще можливо трудитися там, а далі завтрашнього ранку, якщо цього не буде зроблено, бавитися небезпечно".

Що треба розбудити народну пам'ять. Завдяки Віктору Андрійовичу в місті поставили пам'ятний знак загиблим батурянам. За прем'єрства Ющенка створили Програму розвитку Батурина, розраховану на шість років — із 2003 до 2009 років. У 2003 році було виділено 2 мільйони грн. Ці кошти використані на реставраційні роботи пам'ятників архітектури — Будинку Кочубея, Палацу Розумовського, а також на облаштування інженерної інфраструктури, наприклад, підведення газу. Уявляєте, до 2003 року місто було не газифіковане. А які проблеми у нас із водою! Зараз дві свердловини, а була одна на все селище. 52 кілометри водогону в містечку з населенням 3095 осіб. Зрозуміло, чому деякі споруди реставруються з 1911 року! Колись Батурин був районним центром, але комуністи називали батуринців не інакше, як "мазепинцями", — хіба радянська влада могла допустити, щоб районний

МОЛИТВА ЗА БАТУРИН

Батурин сьогодні — невелике селище в Чернігівській області, за двадцять кілометрів від районного центру Бахмача. Фактично, весь Батурин — один величезний парк. Парк — це все, що залишилося від Гетьманської столиці Лівобережної України.

ності і власну державу переймали не лише сивого гетьмана України. І така думка могла коштувати голови! Коли цар Петро довдався про те, що гетьман Мазепа передішов на бік Карла XII, усвідомив і зрозумів, що це правда, — оскажений! Але дістали Мазепу, який був уже в гостях у Карла XII, цар не міг. І тоді свій гнів він спрямував на мешканців Батурина, які зберегли вірність гетьману і відмовилися пустити до міста князя Меншикова. — На кожній вербі над Сеймом висітий трупи мешканців Батурина!"

— Три дні і три ночі Сеймом пливли плоти з повішеними і розір'ятими на хрестах захисниками Батурина, — розповідає провідний фахівець Батуринського державного історико-культурного заповідника "Гетьманська столиця" Катерина Парфененко. — В одній ніч було знищено місто європейського зразка! Загинули численні культурні цінності. В Мазепи була величезна бібліотека. Про неї згадував Жан де Вальє, котрий гостював у Мазепи. Француз розповідав, що в палаці Мазепи були рідкісні книги латиною та французькою, адже гетьман був надзвичайно освіченою людиною, знат вісім європейських мов. У Мазепи була велика колекція старовинної зброй, яку теж знищили. В місті вціліла ОДНА будівля. Бо вона належала князю Кочубею. Кочубей, як відомо, намагався попередити Петра про плани Мазепи переїхти на бік Карла XII. Але цар не повірив, а сам Кочубей наклав головою.

Як могла скластися доля квітучого міста, якби фортуна була до Батурина милостивішою? Для порятунку Батурина не вистачило лічених годин! Шведські війська разом із загоном гетьмана Мазепи стояли вже біля Десни. У ніч на 2 листопада, знаючи про неприступність Батурина і не сподіваючись на те, що Меншиков зможе взяти місто, Пет-

ли дітей, нажаханих по-лум'ям і смерть батьків, і живими кидали у вогонь...

ІСТОРІЯ ПІШЛА ІНШИМ ШЛЯХОМ...

— Сьогодні дослідники говорять про те, що в Батурині загинуло не менше, ніж 21 тисяча людей, — розповідає Катерина Парфененко. — В одній ніч було знищено місто європейського зразка! Загинули численні культурні цінності. В Мазепи була величезна бібліотека. Про неї згадував Жан де Вальє, котрий гостював у Мазепи. Француз розповідав, що в палаці Мазепи були рідкісні книги латиною та французькою, адже гетьман був надзвичайно освіченою людиною, знат вісім європейських мов. У Мазепи була велика колекція старовинної зброй, яку теж знищили. В місті вціліла ОДНА будівля. Бо вона належала князю Кочубею. Кочубей, як відомо, намагався попередити Петра про плани Мазепи переїхти на бік Карла XII. Але цар не повірив, а сам Кочубей наклав головою.

Тобто, вранці війська Меншикова повинні були зняти облогу Батурина!

Якби фортеця опинилася в руках Мазепи та Карла, Північна війна закінчилася б зовсім по-іншому. Можливо, і Полтавської битви не було. Можливо, саме в ті часи

"Руїни Батурина". Малюнок Т. Шевченка

Україна отримала б справжню незалежність, як хотів того Мазепа. Але, на жаль, цього не сталося. Доля відвернулася від України. Історія пішла іншим шляхом...

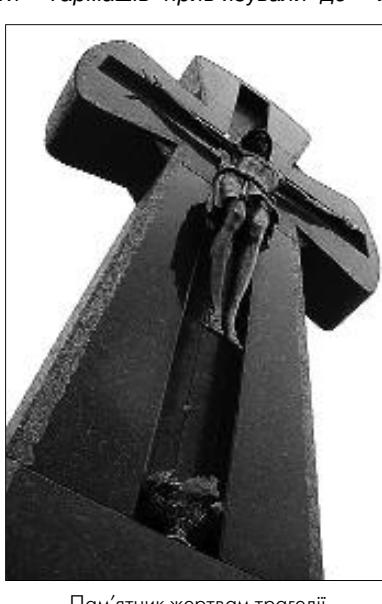
ГЕТЬМАНСЬКА СТОЛИЦЯ ВЧОРА Й СЬОГОДНІ

Розповідає селищний голова Михаїло Іващенко:

— Сказати про те, що згадка про батуринську трагедію сотні років замовчувалася, — не сказати нічого. Словом не можна було обговорити. Згадка імені Мазепи могла людині дорого коштувати. Але правди не замовчати! Були люди, які

центр мав таку "репутацію"? Зараз археологи роблять розкопки. Через століття Батурина постає однією величезною братською могилою. Величезна кількість забитих! Дуже багато дітей. То чи не час, хоч нині, визнати, що тут вчинено справжній геноцид! Визнаймо це на офіційному рівні. Хай це зафіксує історія. Якщо ми справді братні слов'янські народи, то Росія має визнати історичну правду, попросити в убієнних прощення, запалити вічний вогонь. Покаятися...

• **Анатолій НЕДАВНИЙ,**
м. Батурин
Чернігівської області
Фото автора

Пам'ятник жертвам трагедії

Народився Микола Сергійович у селі Вереміївка на Полтавщині у родині механізатора, був молодшою — п'ятою — дитиною. Перші пісенні уроки отримав у сільській самодіяльності. Його кар'єра починалася ніби двічі. Уперше він, другокласник, вийшов на сцену з баяном, вивчивши популярну пісню "Орленок". Глянув у зал: скільки очей спрямовано на нього! Так розгубився, що забув усі слова. Довго простояв мовчки, а потім дременув зі сцени. Але через декілька років він отримав нагороду за пісню — виборов перше місце в Полтаві на огляді самодіяльності області: акомпанував собі на баяні й співав улюблену пісню "Дивлюсь я на небо". Згодом, по закінченні Київської консерваторії, здобув чимало гучних перемог: у 1978 році на всеукраїнському оглядині "Молоді голоси", у 1979 — на конкурсі ім. М. Лисенка, в 1980 — на Міжнародному конкурсі вокalistів у Барселоні.

Чому співав стає видатним? Певно, тому, що йому є що сказати. Шопша цікавий і поза сценою, має веселу вдачу: оточуючих осягає гумором і приянно. У гримерці, де відбувалася наша бесіда перед виставою "Князь Ігор", поруч до вистави готувався народний артист України Степан Фіцич. Він виконує "акробатичні етюди", тобто намагається взути чоботи (вузді кі на підйомі). Врешті, справляється з одним і жалібно каже: "З ким би це помінятися..." — "Тенором на бас", — миттєво реагує Шопша. — "Та ні, чоботами", — поправляє Фіцич. Певно, така "пreamбула" спонукала мене наступним чином розпочати бесіду.

— Миколо Сергійовичу, існує думка, що баси добродушні й веселі, а тенори примхливі й сумні. А Ви як вважаєте?

— Можливо, в цьому є сенс. Звісно, тут важить те, де людина народилася, хто її батьки, в якому середовищі виховувалася. З іншого боку, сама природа голосу, фізичні кондіції (зріст, комплекція) непомітно впливають на характер. А чи бачили ви баса манюнського й худенького? Зазвичай баси — ставні, габаритні, плавні, а тому спокійні, добродушні. Тенори — вразливі, тендітні, в них є щось від жіночого характеру. Що ж до мене, то мені подобаються жіночі сопрано, особливо коли співачка симпатична.

— Чи опікувався Вами хтось із колег-корифеїв, коли Ви прийшли в Київський оперний театр?

— Почнемо з того, що я закінчив Київську консерваторію в класі Миколи Кондратюка. Це не тільки видатний співак, а й прекрасний педагог, який вклав у мене багато сил і здоров'я. Я вдячний йому за всі мої досягнення. У театрі я потрапив до золотої плеяди митців! 70—80-ті рр. ХХ ст. пройшли у відблиску таланту головного диригента театру Стефана Турчака. Поруч із ним працювали близькі митці — режисер Дмитро Смолич і художник-сценограф Федір Нірод, з іменами яких пов'язані монументальні постановки. Я ходив на всі вистави: оперні та балетні, із захватом слухав, у всіх учився. Не оминав мене порадами Дмитро Гнатюк. Багато допомагав покійний Олександр Загребельний, із ним я працював над партіями Бориса Годунова з опери Мусоргського "Катерині Ізмайлівій" Шостаковича. Поруч із корифеями ми, молоді, поступово зростали, спочатку маленькі партії співали — третього монаха або четвертого стрільця, дозриваючи до великих партій.

— А хто мав найбільший вплив?

— Борис Романович Гміря. Це — геніальний співак, таких нині не-

Соліст Національної опери України — народний артист Микола ШОПША належить до найвідоміших сьогодні українських співаків. Його красивий і могутній бас знають не тільки кияни, а й цінителі оперного мистецтва Франції, Німеччини, Голландії, Швейцарії, Данії, Іспанії, США, Канади, Бразилії, Перу, Польщі, Сербії, Хорватії.

Близькі інтерпретації оперного й камерного репертуару принесли співаку найвищі оцінки музичної критики, поставили його поряд із провідними басами світу, а сценічна майстерність ставить його ще й у рівень із кращими драматичними акторами.

МИКОЛА ШОПША: «Я ЗРОСТАВ У ПЛЕЯДІ ЗОЛОТИХ ГОЛОСІВ»

має в усьому світі. Вокальна школа — бездоганна, манера й культура співу — досконалі. Для мене він — еталон. Його платівки — це університет для кожного співака.

Узагалі, Україна — це кузня унікальних басів. Згадаймо мого земляка-полтавця з Диканьки — Андрія Кікотя. Коли він починав співати, то всі вражено нишкіли: які ж там зв'язки?.. Згадую Кікотя в "Хованщині" Мусоргського: грізно стукнувши посохом, він так відихнув "Спаси, Бог!", що повітря здригнулося, а зал у захвіті завмер. На жаль, рано пішов із життя — на 46 році. І не дуже вішанованим. У нас "система" прикра: визнають лише тоді, як пішов за обрій.

— А чи опікуєтесь Ви молодіми?

— Не хвалитимуся, я до всіх добре ставлюся. Допомагаю чим можу. Є дуже перспективні хлопці. Серед них Богдан Тарас, який багато чому навчився в мого Івана Карася ("Запорожець за Дунаєм"), лауреат міжнародних конкурсів Сергій Магера теж уважно дослухається до порад.

А от у навчальних закладах не викладаю. Певно, тому, що на цьому спілкнувся. На зорі молодості, повернувшись із гастролей із капелою "Думка", я посперед навчально-го року зайшов прослухатися до консерваторії. Елизавета Чавдар, тоді завідувачка кафедри, сказала: "У Вас чудовий голос. Ідіть на перший курс. Наздоганяйте". — "А іспити?" — поцікавився я. — "Які ще іспити з Вашим голосом?" — відповіла Чавдар. Усі класи були перевонені, я опинився у професорки Ніни Кукліної. Вона, певно, використовувала методику якоїсь азіатської школи: до неї приходили гарні голоси, а потім співати никто не міг. За півроку так мене "навчила", що захято гортанню не міг брати високі ноти. Став практично профнепридатний. Залишив документи, покинув консерваторію. Спасибі Миколі Кондратюку, він випадково перехопив мене на якомусь концерті у філармонії і забрав до себе вчитися.

Отже, я й донині побоююсь процесу навчання. На жаль, у нас професорами іноді стають люди, які псуєть таланти, ламають їм кар'єру. Вважаю, що за це треба до кримінальної відповідальності притягувати.

— А що ж таке — оперний спів?

Мене дуже тішить, що я співаю для свого народу. Часто запрошували працювати за кордон, але тільки на рідній землі я стою міцно. Навіть голос краче ззвучить. До того ж, за кордоном немає для баса такого репертуару, який створили слов'яни Лисенко, Мусоргський, Римський-Корсаков, Лятошинський, Гулак-Артемовський, Майборода.

— Невже у Відні чи в Парижі голос у Шопши інакше звучить?

— Мене і в Америку запрошували, я там півроку жив і співав. Але немає такого натхнення, як у дома. Не знаю, чи в мене характер такий, чи виховання, але максимум місяць

— У нашу професію закладено, як мінімум, три компоненти: сценічна майстерність, вокальна майстерність, музична майстерність (вміння спілкуватися з оркестром). Якщо ця тріада не розвивається, видатним співаком не станеш.

Оперний спів — це гармонія душі, розуму, голосу. Публіка потребує співрозмовника, якому є що сказати. Співак переконує не лише красою голосу, а й драматизмом почуття, інтонацією, характером.

— Буває, і краса тембріу є, і всі нотки правильні, — а не захоплює...

— Таких прикладів чимало. До кожної партії співакові треба дорости, якщо він уміє рости. Я, наприклад, дуже пізно — десь у 45 років — почав співати Тараса Бульби. Мені легше діться Бориса Годунова, хоча цей образ психологічно дуже наскічений. Але вокально партія Тараса Бульби складніша, Лисенко "начинив" теситуру великими стрибками, — і треба точно дострибувати, не розгубивши характеру.

— У театрах часто скаржаться, мовляв, найкращої ролі не дочекався.

— Звісно, є цікаві не проспівані партії, але загалом я задоволений. Репертуар у мене чималий: оперних партій майже 40, а камерних творів понад 500. Хотілося бы ще поспівати в "Хованщині" Мусоргського, в "Дон Карлосі" Верді. Готую партію Мефістофеля ("Фауст" Гуно) мовою оригіналу — французькою. Правда, я відмовлявся, хотів співати українською, — є чудовий переклад. Якось Борис Олійник, прослухавши оперу "Сільська честь", іронічно спітав мене: "Колю, якою мовою співали?" Відповідаю: "Мовою оригіналу". Він смеється: "Нічого не зрозумів". Я вважаю, що треба співати рідною мовою, щоб люди розуміли. До того ж, назвали "Національна опера", отже, повинна бути українська мова в театрі.

Мене дуже тішить, що я співаю для свого народу. Часто запрошували працювати за кордон, але тільки на рідній землі я стою міцно. Навіть голос краче ззвучить. До того ж, за кордоном немає для баса такого репертуару, який створили слов'яни Лисенко, Мусоргський, Римський-Корсаков, Лятошинський, Гулак-Артемовський, Майборода.

— Невже у Відні чи в Парижі голос у Шопши інакше звучить?

— Мене і в Америку запрошували, я там півроку жив і співав. Але немає такого натхнення, як у дома. Не знаю, чи в мене характер такий, чи виховання, але максимум місяць

пався — в Тихому океані. Потім поїхали на Камчатку, там той же Тихий океан, тільки холод, собачий, вода десь 11 градусів. Ти і там купався. Чим більше бережеш голос, тим частіше халаєш застуду. У нас були такі співаки: горло кутали, не пили холодного, гарячого. І часто хворіли.

— Вторче життя Вам дарує зустрічі з видатними людьми. Хто запав у душу?

— Доля подарувала мені дружбу з моїм земляком — галущинським-полтавцем композитором Олександром Білашем. Він для мене багато музики писав, чимало його творів я виконував першим. Якось я заспівав на концерті його діловижну елегію на слова Лігостова "Журавлі". Він потім питав: "А хіба це моя?" Я сім'юся: "А хто ж мені ноти давав?" Твір геніальний.

Білаш мав добру душу, все робив для людей. Порядний, щирий, істинна українська порода, селянська душа. Останній із могікан пісенної творчості, таких зараз немає. Недаремно йому звання Героя України присвоїли.

На жаль, дуже багато його творів ще досі не виконані, в мене теж лежать, наприклад, балади на вірші Драка. Не проспівані, не записані.

— А що заважає?

— Насамперед, потрібно, щоб хтось оркестровку зробив, потім — студійна робота, за все тепер треба добре гроши платити. Раніше замовив у держструктурі й — проблем немає. Я за десять останніх років випустив лише один диск — завдяки своєму другові Володимиру Лазоренку, керівнику будівельної фірми. На цьому дискові золотий репертуар — українські народні пісні й романси, записи в супроводі Національного оркестру народних інструментів України під орудою Віктора Гуцала.

— Я знаю, що Вас і пот-ета, народного депутата Бориса Олійника поєднує дружні стосунки.

— Для мене це вчитель на все життя. Він мені всі свої книжки дарує, в нього що не вірш, то філософський шедевр. Це — великий поет, поряд я можу поставити хіба що Ліну Костенко. Ми досить часто спілкуємося, він очолює Український фонд культури, де я член президії правління.

— Уявляю такий проект: Микола Шопша співає пісні на вірші Бориса Олійника.

— Було б дуже добре знайти меценатів, щоб зробити такий подарунок Борису Іллічу і всім цінителям його таланту. У того ж Білаша є чудова "Мелодія" на вірш Олійника, яку я часто співаю. Взагалі-то на його вірш безліч пісень написано різними композиторами, Борис Ілліч навіть сам не уявляє, хто скільки написав.

— Iz роками змінюються від-чуття слави?

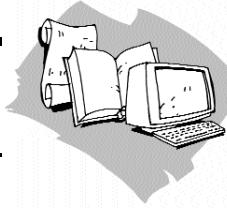
— Слава це така вередлива дівка, що її постійно треба тримати в іжакових рукавичках. Чим більше слави, тим її тяжче підтримувати. В молоді роках грає гоноровість, бажання бути на видноті. Для мене вона тепер, що є, що немає. Слава — це коли тебе люди поважають, а ти — людей. Це добра слава.

● **Володимир КОСКІН**

Оперний спів — це гармонія душі, розуму, голосу. Публіка потребує співрозмовника, якому є що сказати. Співак переконує не лише красою голосу, а й драматизмом почуття, інтонацією, характером.

В образі Володимира Галицького ("Князь Ігор", О. Бородіна)

ЕКСКЛЮЗИВ

— Пане редакторе, постійні слухачі радіо “НАРТ” уже усвідомлюють, що Кирило Булкін — це не лише особистість, а й певне відображення нового явища в нашому радіопросторі. Але звідки Ви в ньому з’явилися і з якої професії?

Мені важко назвати якусь одну характеристику моїх фахових і нефахових інтересів, яка б спонукала до радіотворчості. Розмайття професій і робіт, що ними займається, якось логічно привело мене до мікрофона й до всієї тієї величезної сфери творчості, яка з мікрофоном пов’язана.

По закінченні фізичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка я певний час займався науковою, вчився в аспірантурі Інституту теоретичної фізики, але, на щастя, швидко полишив це заняття задля мистецтва...

— Проте фізика має пряме відношення до розповсюдження радіохвиль. І мабуть звідти — “Чесна хвиля — Радіо “НАРТ”?

Хіба що. Хоча в мене тоді була інша спеціалізація — молекулярна фізика. У кожному разі, я радий, що зараз не займаю чужого місця в науці.

— Отже, Ви — головний редактор. А перед головним треба схилити голову і запитати: що означає “НАРТ”?

У цій назві немає нічого романтичного, бо це — Незалежна Асоціація Радіо і Телебачення. Півроку тому “НАРТ” змінив власника й перетворився на “Чесну хвилю”, але умовою ліцензії було збереження назви.

— Пане Кириле, який радіус дії “Чесної хвилі”, яку територію вона охоплює?

Наразі, ми охоплюємо своїм сигналом п’ять міст із околицями й передмістями: Київ — на частоті 70,4 МГц, Харків — 73,8 МГц, Одеса — 68,4 МГц, Краматорськ — 68,1 МГц, Вінниця — 70,4 МГц. Якщо, наприклад, візьмемо Краматорськ, то радіус поширення нашого мовлення охоплює також міста Слов’янськ, Дружківка, Костянтинівка, Красний Лиман, — значну частину Донецької області.

— Це чудова нагода, що правильно інформувати мешканців того специфічного регіону. А хто слухає Радіо “НАРТ”? Які теми викликають найбільший відгук у радіослухачів?

Оскільки Радіо “НАРТ” — розмовне Радіо, тобто таке, де перевага надається передачам на актуальні теми і в яких беруть участь радіослухачі, а музика слугує лише тлом...

— ...найпоказовішим тут є Ваш традиційний фірмовий цикл передач “Розмови про важливі”...

... і тому наші слухачі — це, передусім, люди освіченні, небайдужі до того, що діється в Україні, соціально активні, середнього і старшого віку.

— Тобто можна намалювати портрет слухача Радіо “НАРТ”: патріотично налаштована особистість із розвинутим інтелектом, працездатного віку і здатна брати на себе відповідальність?

Так, але нас слухають також багато пенсіонерів, котрі не в змозі читати пресу і для яких, як вони стверджують, “НАРТ” — широке вікно в сучасний світ.

— Як реагують слухачі на Ваші передачі, які зауваження і пропозиції Вам найчастіше доводиться чути?

— Звісно, є різні думки. Пере- важна більшість — це десь до 90 відсотків наших слухачів — дуже схвалює відгукується на наші ви- силання. Як нам написав один професор із Харкова, — “Ваші пе- редачі допомагають нам почувати- ся Українцями”.

Трапляються відгуки обурливі, критичні, саркастичні. Дехто за- знає, що наша передача — це якісь “помаранчеві” жахи, що після таких програм хочеться закрити очі й не відкривати на ті жахи, що, на думку таких радіослухачів, ді- ються в Україні, їх що Радіо “НАРТ” є частиною цього жахливого.

Вважаю, що це цілком нормальне. Громадяни отримали право на висловлення власної думки, що є підтвердженням факту демократії, свободи, плюралізму.

Щодо зауважень, то нам часто телефонують щодо музики. зокре-

думку, це прекрасний винахід: давати слухачеві дуже багато гарної літератури і гарної лек- сики. Хто готує сітку мовлення і відповідає за її наповнення? На підставі яких критеріїв?

— За сітку та її наповнення (крім музики) відповідаю я. Головний критерій — насичення переда- чі актуальним матеріалом, до яко- го найбільше тяжіє сьогоднішня потреба, попит, бажання свідомо- го слухача. Якщо, звичайно, цей матеріал має національно-демо- кратичний, побудовчий, мораль- ний характер.

У кожному разі, супер розважальні передачі й теми ми не вва- жаємо головними. А тому радше запрошуємо до мікрофона квалі- фікованих фахівців, серйозних дослідників і знавців соціальної проблематики.

Звичайно, легка музика і гарні

застосування ще одній професії, яка мені дуже близька; це — театральна. Тобто я намагаюсь акторськими прийомами донести до слухача художні й публіцистичні тексти, які вибираю з архівних матеріалів, літературних творів, сучасних публікацій.

— Які теми останнього часу у Вашій фірмовій передачі “Роз- мови про важливі” викликали найбільший резонанс у слухачів?

— Великий інтерес ми спосте- рігаємо практично щодня. Можу згадати недавню передачу про пенсійну реформу. Телефони ста- ли гарячими від дзвінків радіослу- хачів, двогодинна передача пролетіла, як птах, а директор недерев'яного пенсійного фонду, котрого ми запросили до мікрофона, сидів стомленим від напруженії роботи.

Велику зацікавленість виклика- кали в слухачів передачі за участю

— У передачах Радіо “НАРТ” ми чуємо чисту, вишукану, лите- ратурну українську мову, при- чому навіть у новинах. За ра- хунок чого це досягається?

— На новинах у нас працює, переважно, здібна творча молодь — студенти Інституту журналістики. Вони самі готують матеріали й самі їх читають перед мікрофоном.

— Чи не могли б Ви нагадати їхні прізвища, щоб наші читачі звернули на них увагу і, можли- во, поділилися своїми вражен- нями?

— Звичайно. Це — Ірина Станіславська, Юлія Москаленко, Наталя Прокопаніч і Олександр Романюк. Також чудово працюють наші репортери — Тетяна Ярмо- щук і Тарас Хуторний.

— Натомість інтерактивні пе- редачі у Вас ведуть журналісти, скажемо так, середнього віку?

— Ми намагаємося в прямому ефірі задіювати не просто журна- лістів, а досвідчених фахівців, котрі перед мікрофоном здатні на рів- них вести тематичні бесіди з експертами. Вести ерудовано і про- фесійно. Якщо наш гість — еконо- міст, то й журналіст, що сидить напроти, повинен володіти проблемою настільки, щоб бесіда не перетворювалася на інтерв’ю, а була розмовою двох партнерів.

— Пане редакторе, яку мету ставить перед собою Радіо “НАРТ”?

— Якщо спробувати визначити, скажімо, профіль “НАРТу” то це буде комплексна система мовлення переважно культурологічного, просвітницького, інформаційного характеру. А звідси й мета “Чесної хвилі Радіо “НАРТ”: сприяти роз- виткові свідомості радіослухачів за ра- хунок їхнього інформування і відвіртого діалогу з ними на під- ставі документальних джерел та на засадах національно-патріотич- ної орієнтації.

Звичайно, все це ми робимо помірковано, розсудливо, не-нав’язливо, етично.

Вважаю, радіо не повинно бути дидактично-повчальним для слу- хача, але з іншого боку — воно не повинно сліпо та безкритично йти за винятково комерційним попи- том слухацької маси. Як Ви розумієте, нині в ефірі й без нас вистачає московської попсі і сумінших жартів на межі нецензурщини.

Зразом створилися необхідні умови, щоб піднімати свідомість людей, повертаючи її до нормаль- ного стану, орієнтуючи її на вічні цінності: моральність, чесність, патріотичність.

— Чи відчуваєте Ви конку- ренцію і чи слід чекати розши- рення і вдосконалення діяль-ності Радіо “НАРТ” у найближчій перспективі?

— Так, звичайно. Невдовзі ми розширимо коло ведучих і теми нашого циклу “Розмови про важливі” за ра- хунок цікавих осіб із добре знаними іменами, а також розширимо географію мовлення на території України.

Конкуренція? Ми працюємо в галузі розмовного радіо, яким за- раз (у такому форматі, як ми) не-багато хто займається. Гадаю, в найближчій перспективі конкурен- ція нам не загрожує.

— Мені залишається подяку- вати Вам, пане Кириле, за ціка- ву розповідь і побажати успіхів Радіо “НАРТ” у роботі, спрямо- ваний на піднесення свідомості радіослухачів України.

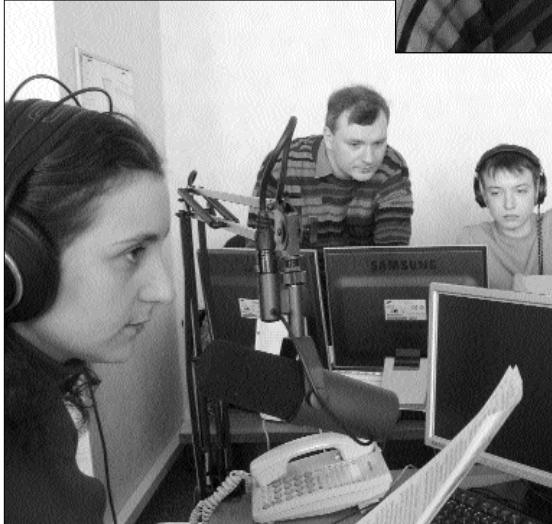
●

Бесіду записав
Євген ГОЛИБАРД
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

В ЕФІРІ — РАДІО «НАРТ»

ма просять розширити музичну палітру за ра-хунок наповнення класичними творами. Багатьо- м хочеться більше слухати українських творів, незалежно від жанру.

— “НАРТ” охопив своїми пе- редачами основні точки в Україні: в центрі, на півні, на сході й на південному сході. Чи Ви, пане редакторе, помічаєте якісні регіональні відмінності в реакціях слухачів?

На сторінках “Слова Просвіти” на- ші читачі майже по- стійно обговорюють тему засмічення на- шого інформаційного простору чужо- рідною продукцією, часом відверто антиукраїнського, ворожого спряму- вання.

Сьогодні ми надаємо слово людині, котра робить усе можливе, аби український патріотичний радіоголос підні- мав свідомість наших громадян на високий “помаранчевий” рівень. Наш співрозмовник — головний редактор “Радіо “НАРТ” Кирило БУЛКІН, котрий щодня не лише проголошує в ефірі, а й реалізує тезу, винесену в заголовок цієї публікації.

можливо, я Вас здивую, але якоїсь суттєвої регіональної різни- ці у відгуках радіослухачів я не по- мітив. Очевидно, що ми приваблюємо певну категорію слухачів, яка за своїм інтелектом, свідомістю та інтересами присутня у всіх регіонах України. Єдине: коли телефонують зі сходу, відчувається, що люди немає ді висловити свої думки, тому їм важливо додзвонитися до Радіо “НАРТ” і вийти в ефір, аби поспілкуватися з нашим ведучим чи гостями передачі. Зрозуміло, що в киян комунікативні можли- вості значно ширші, але загалом, незалежно від регіону, до нас звертаються громадяни, налашто- вані на теми національного відрод- ження, розвитку демократії та зміцнення незалежності України. Це нас, відповідно, зобов’язує.

— Я ось дивлюся на Вашу сітку мовлення, де від 7.00 до 23.00 год. бачу 66 радіовис- лань, які захоплюють своїм жанровим і тематичним розма- їттям. Як на мене, як слухача, сітка “НАРТу” позитивно відріз- няється від інших FM-станцій тим, що має значну частку інте- лектуального продукту. Наприклад, од 11.00 год. до 13.00 серед новин і музики перева- жає те, що Ви називаєте “Чи- тальня Радіо “НАРТ”. На мою

пісні — це приємно, але народ за- раз більше цікавиться не тим, що приємно, а тим, як упорядкувати на- ше життя. Тому політологи, еконо- місти, люди соціальних і творчих професій — лікарі, вчителі, пись- менники, артисти, інші — щодня ви- ходять в ефір і чесно відповідають на часом гостів запитання слухачів.

— Так, не лише мені й моїм колегам із нашої газети “Слово Просвіти”, а й багатьо- м хочеться саме ця прос- вітницька лінія Радіо “НАРТ”. Багатьо- м імпонує, що Ви не бої- тесь гострих і часом болісних тем, зокрема про українське Розстріляне Відродження, ім- перську експансію і русифіка- цію, голодомори, про диси- dentський рух, українські ви- звольні змагання, ОУН-УПА, об- луду новітніх часів тощо, при- чому все це документально, з ду- же солідними коментарями.

Я бачу очевидну спорідненість між тим, чим ми займає- мося у “Слові Просвіти” і Ва- шою роботою на Радіо “НАРТ”. Особливо, слухаючи, як Ви осо- бисто, пане Кириле, дуже ар- тистично й у своєрідному стилі подаєте матеріали у Вашій ав- торській програмі “Читальня на Радіо “НАРТ”.

— У цій програмі я знаходжу

активістів чорної “Пори”. Хвилю телефонних дзвінків викликають передачі про євроінтеграцію, сто- sunки України з Росією тощо.

"ОТАК ПИШУ, ЯК ВПЕРШЕ І ВОСТАННЕ"

Назватися ученицею? Адже вчитель — не той, хто вчить, а в кого ми вчимося. І знов-таки, за давньою мудрістю: вчитель приходить тоді, коли готовий учень. Аби лише без зради, без отого гіркого Герасим'юкового резюме: "Коли міняли маски вчителі..." Отже, не всім із нас пощастило?

Може, найвражаючіше — і визначальне для мене — початок 80-их: я, ще зелений початківець, за благословінням Дмитра Чередниченка прийшла до Тамари Опанасівни у вихідний день — чи то за порадою (готувала кудись добірку віршів), чи то за рецензією (Тамара Опанасівна була тоді відповідальним секретарем комісії СПУ по роботі з молодими авторами). Із сором'язливим острахом і благоговійним трепетом натиснула кнопку дзвінка, мені відчиняють двері... — і я не втрумуюсь від блаженного розкуючого сміху: шановна поетеса, відомий автор книжок для дітей, перекладач, стойть, мов із автоматом, із чималим дрилем у руках: "Міняю, — каже, — замок..." Невисока, зграбна, на диво демократична в спілкуванні, без отої самозакоханої котурняної пишноти "класика", і вся — суцільна енергія, переповненість. На мое німе здивоване запитання додає іронічно-весело: "Отак і живемо", — як формулу долання і застереження.

...Позаминулого грудня, на надзвичайному письменницькому з'їзді, що проходив просто неба, бо влада відмовила в приміщені, — на холодному ядучому вітерці ми зустрілися у гамірній юрбі колег по перу, і Тамара Опанасівна, змовницики примріжувши очі, притишеним голосом "по секрету" сказала: "Це ж мені вже скоро 70. Може, даста Бог, доживу. Треба книжку зробити..."

...Так само стоять на порозі відчинених дверей: "А я відчула, що ви вже близько, — і чекаю..." Сива, худенька, — але така ж внутрішньо невгамовна молода духом. "Ай, — скептично відмахується рукою від моєго запитання "Як живеть?", — я давно перестала дивитись у дзеркало, не люблю його... Вечір у Спілці? О, ні, це вже мені заважко..."

На столі — старенька друкарська машинка — як втілення отої мінімальної пенсії, на яку приречено тепер більшість митців, що не вміють (чи не хочуть) прохально згинатися-достукуватись у владні кабінети; а ще — папки із рукописами, біля яких медитує-муроче улюблениця-розумниця-кішка, — й гірка виданих за останні роки книжок. Заходить розмова про те, "що було, що є і що буде", і я бачу перед собою ту саму Тамару Опанасівну — з її гірким запитанням: "...Хто знає, якою ціною // борги оплачує я..." і зухвало-виличним: "Ти май портрет намалювати хотів?..."

"ЗЕЛЕНОЮ ПІШЛА ПІД СНІГ ТРАВА..."

Перша збірка лірики Тамари Коломієць — "Проліски" (1956) —

з'явилася друком, коли авторка — студентка факультету журналістики Київського університету — мала 21 рік. Тоді ж молоду поетесу прийняли до Спілки письменників. Із більшими чи меншими перервами звідтоді вийшло 10 книжок ліріки, зокрема "Осіння борозна" (1981), "Багаття на межі" (1984) та найновіша на сьогодні — "Дорога в листопад" (1990). Домінантою в ній — зрілість, повнота служжнія рідній землі й сум — "у цій путі, яка не знає вертання"... А потім — 15 років — не мовчання поетеси, а невидавання її книжок. Були добірки в періодиці — газетах "Вечірній Київ",

Фото Дмитра Чередниченка

*Платитиму данину доброти,
Допоки серця не покинуть сили.
Землі, що береже святі могили,
Платитиму данину доброти.
Негаснучому сонцю з висоти,
Яке для мене люди засвітили,
Платитиму данину доброти,
Допоки серця не покинуть сили.*

**"Допоки жить",
Тамара КОЛОМІЄЦЬ**

«ЦЯ ЖІНКА, ЩО НА ВІДСТАНІ РУКИ...»

ВІТАЄМО ТАМАРУ КОЛОМІЄЦЬ ІЗ НОВОЛІТТЯМ!

"Хрестатик", "Я, ти, ми", "Вісті", велику добірку поезій Т. Коломієць зробила в журналі "Вітчизна" Світлана Йовенко...

Книшка — могутня проникненням у час, його парадокси й катаклізми — вже готова; центральною частиною, осердям її буде вінок сонетів, мотто до якого — із Конфуцією: "О Господи, не дай нам жити в епоху перемін..." Тамара Панасівна читала мені трохи віршів із цієї нової книжки, — там висока поезія, останя заснадала із високою політикою.

— Ну, чому тримаєте, не даете кудись? — запитую здивовано-докрівно.

— О, — буду з ними носитись! — Все, що відкладалося на потім, // поросло травою забуття..."

— Бачите, — зітхас сумно, — немає вже Миколи Вінграновського, немає Толі Костецького, Віктора Кави... "Скорі станові травою // покоління мое..."

Тонкий лірік, який точним відвертим словом виповість найглибіші нюанси почуття, — ота незалежна постава ("цілий вік проживу коючио, // там, де сестри мої ставні...") — "Балада втечі"; мовчазна вищість гордості ("Хіба ж то не набридло — другим сортом...// Був старт. Дороги сивої імла...// Коли до стрічки першій прийдуть гордо, // а що, як вгледять: я вже там була" — "Був старт"); та оте проникливо-обікаюче — відколи й знаю, — як печальній діагноз: "зеленою пішли під сніг трава..." І щемкі вірші про

жіноче почуття — чомусь більше про біль, ніж про радість.

Насолоджуясь умінням Тамари Коломієць володіти формою — різною: сонет, півсонет, тріолет, октава тощо; майже в кожній збірці — вінки сонетів; а яка багата палітра ритмік й ритму, яка цікава мелодика поезій... На превеликий жаль, критика сьогодні в глибокому колапсі; куди йде література й зокрема поезія, що в ній вічне, а що мимує, — хто скаже? Зрештою, остатки Слова чекають великої води.

Гадаю, то не була данина часу — спілкування літератур колишніх республік. У збірках Тамари Коломієць особливо щемко, по-рідному звучить білоруська тема — близькість наших мов та культур, спільність доль, — хоча сьогодні, очевидно, про це писалося б по-іншому.

"TAKE BOHO НЕВСТРИЙЛИВЕ РОСТЕ..."

Оскільки наша ліріка переживає галопуючу інфляцію, поетеса скерувала свої зусилля в інше русло — в дитячу літературу. Питання рідної мови, святощів та ідеалів, такі актуальні сьогодні, старшим людям освоювати важко, а ще важче — міняти їх. Тому працювати треба з найменшими, вважає Тамара Опанасівна. Потрібні книжки! Тож вона активно — і раніше, і в ці роки — писала та співпрацювала з різними видавництвами. Підготувала цілу низку рукописів — про правила руху, про час, про пожежників, нову абетку, дещо переклали з російської... "Видавничий дім "Економіст" започаткував цікаву серію "Навчалочки-починаючі", гарно розгорнув роботу — і... збанкрутівав.

"Грайлик" взяв кілька рукописів, навіть аванс зміг заплатити — та теж збанкрутівав. Тамара Опа-

насівна досить активно діяєкий час співпрацювала з популярним журналом "Пізнайко" — власне, брала і береться до будь-якої роботи, яка чекає рук. Активні зараз приватні видавництва, зокрема "ПП Сотніков О. С.": видав нову абетку поетеси у віршах "Хто нам літери приніс" (2002) і "Що вродило на городі" (2002) — казочка із загадками та кросвордами. "Веселка" передвела "Веселе місто алфавіт". У Тамари Коломієць, за книжками якої вироєло не одне покоління, — уже своя абеткова бібліотечка: має 6 абеток для бонуків. Хоч із тими абетками — якийсь фатум: кожна лише дійде до видавництва — обов'язково щось стається...

Книжки розкуповуються, не залежуються, здавалося б, таким авторам і видавництвам — усюди зелена вулиця, — проте прибуткова в усьому світі справа у нас чому-небудь — і це велика загадка. А наклади книжок — смішні як для 47-мільйонної України.

"ВЕРЕСНЮ МІЙ, СВІТЕ МІЙ ПОЛІННИЙ! Я ЩЕ ПО- ЗМАГАЮСЯ З ТОБОЮ!"

А справді, як каже Тамара Опанасівна, — чому б усім творчим об'єднанням нашої Спілки письменників та не гуртуватися навколо видавництв, газет, журналів? Зрештою, чи маємо сьогодні байди перелік цих видавництв і цих видань, які множаться й гинуть? Чи знаємо, де їх шукати? Література може — і повинна — якщо не приносити великі прибутки, то хоча б триматися на плаву. Спілка має стати менеджером, літературним агентом для своїх членів, отже, — знаючи своє господарство, прilaштовувати, видавати, може, й продавати книжки, організовувати виступи і ще багато чого іншого й

З РОСИ Й ВОДИ!

цікавого; і хай бере свої відсотки — але рухає літпроцес. Бо ж більшість авторів — неринкові, непробивні, ім дуже потрібна допомога. І хай з'являються книжки професійні, добротні, а не любительські, безграмотні, що лише компрометують літературу.

— Перше, що я зробила в перебудову, — каже Тамара Опанасівна, — а я особа книжна, — звернулася до праць світової літератури. Начитувалася. Мене, признаюся, буквально потряслася книжка нобелівського лауреата Пітера Абрахамса "Острів". Геніальний роман. Хоч написаний до 1990 року, та має багато аналогій із нинішніми світовими подіями. Можемо лише зіткнути: "Все це вже було..."

— Я людина сільська — досі боюся машин. І живу я на дачі — там мені комфортно, там приходять вірші. Дача врятувала мі маму, — завдяки їй мама пожила ще 9 років. ...Часто сниться коні, білі коні, — я їх дуже люблю — зізнається.

— Може, гени говорять?

Що найголовніше в житті? Я спочатку цього не розуміла. На світі є Бог, він дав мені те, що вважав за потрібне... Не маю гнівити його, ремствувати і чинити зло. Є 10 заповідей — треба дотримуватися, — чи ходиш у церкву, чи ні. Людина, що не раз сама була богом і тримала людське серце на долоні, — Микола Амосов сказав: "Кращого морального кодексу людство ще не придумало". Отже, не чинити зла, а лише добро.

Що найголовніше в творчості? Творити гармонійність. Розладність, ненастроєність нашого життя — це руйнівне. Може, тому й потягло на класичну форму. Малишко лаяв сонет, а Рильський відповів йому: "Не іграшка пуста // та форма, що віки розкрили її обійми". Я зрозуміла: у революцію абсолютними ворогами були неокласики, тому їх понищено. Отже, — треба пристояти руйнації. Коли десь щось руйнується, мені дуже болить душа...

— А плітки? Життя поетеси не обходиться без них?

— О, повно! — весело розводить руками Тамара Опанасівна. — I приписували, i вигадували, i допитувались: про кого це ти так писеш? Хто це такий, той твій Світовид? (розділ у збірці "Осіння борозна". — Н. П.). Але справжнього так і не вгадали! А я ім кажу: аж чотири є!. . З Василем Симоненком ми були дуже однакові, тому й розійшлися. Я з книжкою вирвалася перша ...

Ну, ви ж знаєте анекдот про "заміст'я"?.. У кожній поетеси вірші — це оте "заміст'я".

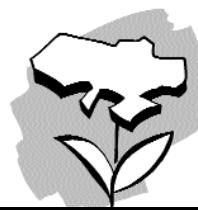
Чайник був уже без свистка, і, поки ми розмовляли любенько, він узяв собі й остаточно згорів — повідомив про це димком. Тамара Опанасівна маєла заспокійливо рукою:

— Це останній акорд. Треба викидати — і все. Буду обзаводитись новим.

На прощання показала мені те, що зробила-зладила сама, — нүй майстрина! — ось поличка по-новому, ось настільна лампа, ось у коридорі вішалка... Плані, плані, бажання дії, руху, творчості, — непокірно-невгласиме багаття на межі літа, що змагається з вітрясиком, зі стужею, з самотою. І кліче слово, аби єднало його зі світом і з часом... Тож на многая літа Вам, Тамаро Опанасівно! Чекаємо Вашої книжки, і добірок, і зустрічей, і Вашої незгасної іронічної доброї усмішки, що — над усім.

• Наталка ПОКЛАД

*"I приписували, і вигадували, і допитувались:
про кого це ти так пишеш? Хто це такий, той
твій Світовид? Але справжнього так і не вгадали!
А я ім кажу: аж чотири є!.. З Василем Симоненком ми були дуже однакові, тому й розійшлися. Я з книжкою вирвалася перша ..."*

ВЕЛИКДЕНЬ В УКРАЇНІ

Серед українських народних свят одним із найбільших і найурочистіших є Великдень — Святий Празник Христового Воскресіння. Це свято багате на церковно-обрядові й народні звичаї. З ним пов'язано чимало традицій, ритуалів і символів.

Основні символи Великодня — паска й писанка. Жінки й дівчата розмальовували до свята писанки, в яких уславляли животворящу силу сонця та безкoneчність життя. Крашанки й галунки фарбували переважно в червоний — це колір вогню і життя: саме в яйці воно зароджується. Писанками та крашанками люди обмінювалися всі три дні, дарували їх рідним і близьким, промовляючи: "Христос Воскрес", а у відповідь: "Воїстину Воскрес".

Випікали паски, "баби", які теж були символом життя. Їх укітчували викладеними з тіста хрестом, голубами (на благодать, на мир). Великодня паска — висока, як і все, що йде в ріст на землі й тягнеться до сонця навесні...

На Великдень у храмі **всенощна**, "а хто цілу ніч на всеношній, той собі вік надточус" — вірували на Буковині. У великодній ніч біля церкви горіли вогнища, як стверджено того, що світло і світ незгасні.

А як тільки розпочинали дзвіннити до **заутрені**, то з усіх кінців села люди йшли до церкви. По за-

цевості України різний. На Гуцульщині господарі, прийшовши додому з церкви, одразу до хати не заходять. Вони обходять усе обійті і посилають навколо нього свячену сіль — "щоб нечисту силу відігнати". Після цього господиня йде до хати, "ладити" — накривати стіл, а господар — до стайні. У стайні він скідає шапку, бере "дорінник", підходячи по черзі до кожної тварини, кладе свячене їй на хребет і промовляє: "Який цей дар красний, щоб і мої дроб'єта були красні". Потім відрізає шматочок свяченої паски, солить її і дає кожній тварині. Далі господар заходить до хати і з кошиком обходить тричі навколо столу. Тоді вся сім'я ставала перед образами і молилася. Господар повертається до святих образів і розрізав на тарелі кілька свячених яєць, після чого підносив кожному шматочку яйця, промовляючи:

"Дай Боже, ще й на той рік дочекатися світлого празника Воскресіння Христового в часі здоров'я!" Спочатку ішли паску, яйця, шинку, потім порося і все інше. Звичайно, при цьому випивали чарку другу горілки чи інших напоїв, але упиватися під час розговіння не можна було, "бо Бог покарає, — будеш ходити цілі рік, як у півні".

У центральній та східній Україні розговляються без спеціального ритуалу. Розговляючись, промов-

буся наливає у миску води, ставить три галунки (крашанки), три монети (магічна сила трійці), і тоді всі вмиваються, аби рум'яні були, кров'ю Христовою причащені, аби при гронах, при достатках були... Гроші та галунки діставалися найменшому, а він передавав їх бабусі в дар, аби мати довгий вік, як вона, аби вона свою щастя передала йому.

Згідно з прикметами й повір'ями, які побутують на Київщині, "коли на Великдень розговішся і вийдеш із хати на вулицю, то що перше побачиш, тим і промішлай — буде удача". Якщо цього дня небо захмарене або іде дощ — буде врожай. У день свята Воскресіння Господнього ворота в царство небесне відчинені, а той, хто в цей день умре, потрапить одразу ж у рай. Дитина, яка народилася цього дня, буде щаслива.

Вважалося великим гріхом по всій Україні не вітатися в цей день навіть із ворогом, і всюди побутував звичай пасхального цілування чи хрістосування. Христосувуючись, люди намагалися таким чином обмінятися духом, таємничою силовою, яка увійшла в них під час Великоднього Богослужіння, цілування ікон і хрестів. На Великдень випікали багато пасок, які давали за упокій душі померлого, дарували бідним, сиротам під церквою, бо вважалося, як не потурбувався про них — Господь забуде про тебе.

На Слобожанщині, Полтавщині та й майже по всій Україні люди йдуть на кладовище хрістосуватися із покійними і кладуть на могили крашанки.

На Великдень кожен селянин намагався бодай кілька разів смикнути за мотузок і вдарити у дзвін, бо, згідно з віруваннями, це приносило щастя.

Із давніх-давен існує в Україні повір'я, що на Великдень під час сходу сонце "грає". На Гуцульщині кожен, хто побачив сонце, яке сходить, здіймав капелюха, повертається обличям на схід, віддавав йому глибокий поклон, хрестився і промовляв: "Слава тобі, Господи, за личенько твое Господне, що ся показало, слава Тобі, просвященне!"

На Поділлі також гадають, що сонце — це відблиск із обличчя Божого, а на Волині вважають, що сонце — "цар неба".

У давнину дівчата молилися до сонця. Зокрема на Черкащині дівчата на Великдень вставали ранінько, йшли в садок, ставали під яблуню і молилися:

"Добрый день тобі, сонечко ясне! Ти святе, ти ясне, прекрасне..."

Яке ти ясне, величне, прекрасне, щоб і я така була ясна, велична, прекрасна перед усім миром християнським на вікі-вікі. Амінь".

Після молитви на дереві, під яким стояли, робили позначку хрестиком на корі, а коли яблуня зацвітала — з її цвіту плели вінок, який допомагав причарувати коханого.

Побутував у давнину в Україні звичай на Великдень гойдатися на гойдалці, тому дорослі й малі виходили на вулицю на Великодній забаві. Напередодні, в суботу, встановлювали гойдалки, які ставали центром забав усього села.

Тут же грали крашанками "навбітки", "котка", "кідка" та у відгадки. Діти готували собі "моцаки" — яйця, залиті воском, які використовували для гри в "навбітки". Жінки і дівчата в іграх участі не брали. На Пасху, як і на Благовіщення, дівчата й хлопці, а слідом за ними й маленькі діти ходили навколо села, на вигонах чи біля церкви співали веснянки "гаївки", водили "Кривого танця", "Коструба", "Жучка", інші танці-ігри.

Олександр Ошапкін. "Воскресіння"

А на Буковині гойдалку-«колиску» споруджували парубки за три дні до Великодня. Неподалік від неї розкладали вогнище. Вогонь горів — аби не приставало до тих, хто колисатися буде, лудине зло. Та й колиску споруджували у знак того, що повісився луда.

Дівчата вбиралися у найліп-

**Христос Воскрес — Спаситель світу,
Возвеселись — старий і діти,
Розвеселись, душко кожна,
Тепер журистися не можна...**

ший одяг, голови прикрашали вінками або заквітчевали квітами. Хлопці збиралися біля церкви, заводили парубоцькі ігри: "Дзвіницю", "Вежу". Наступного дня вони обливали дівчат водою, "аби відра не в'янула", а дівчата обливали хлопців, аби їм хазяйство велося, й дарували їм писанки. Такий звичай був відомий усій Україні, і тому цей понеділок здобув називу "поливаний" або "обливаний". Традиція ця пов'язана зі стародавнім весняним обрядом очищення водою.

На Львівщині парубки в ніч із неділі на понеділок обходили хати

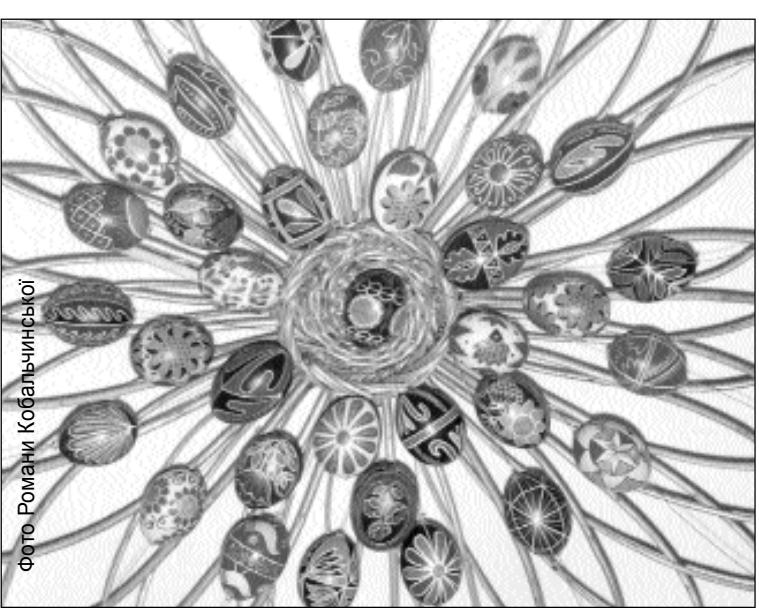
і, зупинившись під вікнами, співали дівчата величальних пісень "риндівок", за що дівчата обдаровували їх писанками.

Великоднього понеділка хрещених ходили в гості до хрещених батьків, онуків до бабусь, несучи їм гостинці — паски, струдлі, пироги та крашанки. Такий самий гостинець ("воловичльне") ім давали із собою, тому в багатьох регіонах України цей понеділок ще називався "воловечним".

Третього дня Великодніх свят селяни зазвичай ходили на гостину один до одного та збиралися в корчмі на музики — "проводити свята", або робили складчину — гостину під церквою, а молодь збиралася на розваги у так звану "вулицю" — своєрідні вечорниці дівчат і хлопців просто неба.

У Західній Україні молодь продовжувала збиратися під церквою, де співали гаївки і проводили різні забави.

Третій день Великодніх свят закінчувався, але ще стояли на столах паски, крашанки й лунало всюди: "Христос Воскрес" — "Воїстину воскрес". Так вітаються уродовж 40 днів — аж до дня Христового Вознесіння. Паска і крашанка залишалися в хаті на столі аж до "проводів" — поминального тижня.

кінченні літургії біля церкви або в притворі святилися паски, сир, яйця, поросята, масло, сало, ковбаси, хрін та інше, що людина споживає. Святили також і засукали свічку, яка буде в хаті від болю, печалі й усякого нещастя. Накривали все посвячене вишиваним рушником, де красувався під хрестом напис, що Христос — воскрес.

На Великдень сонце грає на світанні. Саме в цей час освічують животворящою водою паски, писанки і крашанки.

Вдома перед тим, як сісти до столу, вся родина вмивалася. Мати наливала у велику череп'янку миску води, на дно її клала 3 червоних крашанки. Першою вмивалася дівчина, потім хлопці й мати, а насамкінець батько. Після кожного члена сім'ї воду міняли, але крашанки залишалися ті ж самі. Вони діставалися дівчині — "щоб гарна була".

Обряд розговіння у кожній міс-

**Котилася писаночка
З гори на долину,
Прикотилася
простісінько
До нас на гостину.**

Красна гостина в церковній виставковій залі — квітнуть стінні писанки. І котяться писаночки з ласкавих рук та чистої душі двох знаменитих кіївських писанкарок, заслужених майстринь народної творчості, членів НСМНУ.

Майже 15 років займаються воною писанкарством. Майстрині досконало вивчили писанку, опрацювали літературні джерела, ознайомилися зі збірками писанок у музеях, провели не одну експедицію в пошуках народних писанкарок.

Результатом копітої праці став методичний посібник "Школа писанкарства" та колекції писанок, які знаходяться у Державному музеї літератури, Державному музеї народної архітектури та побуту України, у художніх музеях міст — Харкова, Сум, Вінниці, Донецька, а також у приватних колекціях в Україні та за кордоном. Окрім цього, майстрині проводять велику просвітницьку роботу, виступають на радіо, телебаченні, проводять майстер-класи зі створення писанок, беруть активну участь у виставках в Україні та за її межами.

Цьогорічна виставка "Всесвіт у моїх долонах" цікава тим, що тут представлені традиційні народні писанки з усієї України. Майстрині поповнили свої колекції полтавських писанок з матеріалами альманаху Сергія Климентійовича Кульжинського "Описані коллекції народних писанок", окрема пані Зоя представила на виставку близько 200 писанок із Полтавщини. Кожна з відтворених писанок вражає філigrannoю точністю, чарує своєю самобутністю. Особливість полтавської колекції — різноманітні варіанти зображення сонця у вигляді зірки "ружи". Орнамент "ружа" на писанках пані Сої виписаний по-різному — "торчова ружа", "клинчаста", "повна ружа", "бокова". Цікавий і поділ писанки. Найпростіший поділ на два вузенькі поздовжній один поперечний пасок, які перетинаються й утворюють 8 площин. Найчастіше вони були білого кольору. Писанки на білому тлі — особливість полтавського краю. Здебільшого їх розписували рослинним орнаментом: "вазонок", "виноград", "пивонія", "барвінок", "дубове листя", "клеверна", "огіркова". Ці вишукані білі писанки приваблюють увагу і викликають ціре подивування відвідувачів виставки.

— Писати писанки Полтавщина радісно, надихає життєдайність кольорів (жовто-зелено-червоний). Пишеш — і отримуєш добродійну силу, що допомагає в негараздах і забезпечує спокоєм, — розповідає пані Зоя.

В експозиції виставки представлені близько 80 полтавських писанок у жовто-зелений, червоній гамі кольорів із рослинним орнаментом, що дає можливість скласти уявлення про духовну єдність людини з навколоїшнім світом. Давніше люди вважали, що писанка, декорована рослинними символами, мала силу допомагати рослинам рости, вчасно дозрівати і давати багатий урожай.

Серед писанок, відтворених Оксаною Білоус, є писанки із символом сонця, християнськими символами, геометричні, з традиційним безконечником.

Найбільше писанок, що їх написала пані Оксана, з символом сонця у вигляді зірки, рожі. Писанка, удекорована символами сонця, мала чудодійну силу. Вона, із розповідей народних писанкарок, могла охороняти від злого ока, вроців, від хвороби, нещастя.

Окрім полтавської писанки пані Оксана та пані Зоя відтворили колекцію писанок зі східного Поділля за малюнками-копіями зі старого альбому художника Володимира Онищенка, які вражают традиційною кольоровою гамою, в них переважає чорний, фіолетовий і червоний кольори. Орнамент на цих писанках рослинний: "вазоночки", "косна", "листя", "виноград", а також "Бохі ручки", "берегиня", "барацячні роги", "циганські дороги", "рибаки", "павучки", "лапки" і "вужики".

На виставці серед відтворених пані Оксаною писанок є колекції зі Слобожанщини (Курська губернія), за матеріалами К. Скаржинської. На писанках традиційні орнаменти: "вітряки", "дуб", "гребінчики", "дубове листя", "сорок клинців", "барацячні ріжки".

Особливое замілування писанкарок гуцульською писанкою. На виставці демонструються знамениті косматцькі писанки в жовтогарячій гамі кольорів і коломийські, в яких домінує вишневий кольор. Особливое замілування писанкарок гуцульською писанкою. На виставці демонструються знамениті косматцькі писанки в жовтогарячій гамі кольорів і коломийські, в яких домінує вишневий кольор.

чили велетенські яйця чорного африканського страуса, яйця південноамериканського страуса нанду, темно-зелені, майже чорні яйця австралійського страуса ему, яйця лебедя, казуара та інших екзотичних птахів.

— І зринала фантазія увісочинь, і захотілося творити щось незвичайне, можливо, і нетрадиційне в минулому, — але час іде, й усе розвивається. Жодного дня без нової ідеї, жодної митті без свіжої думки — такими мають бути щоденна творчість майстра будь-якої справи. Саме це рухає його вперед, розвиває, відрізняє від звичайного ремісника, — розповідає-роздумує пані Оксана Білоус.

І почала творити-виписувати й різьбіти на страусових яйцях. І петретворюється звичайна шкаралупка великого яйця на мережене ді

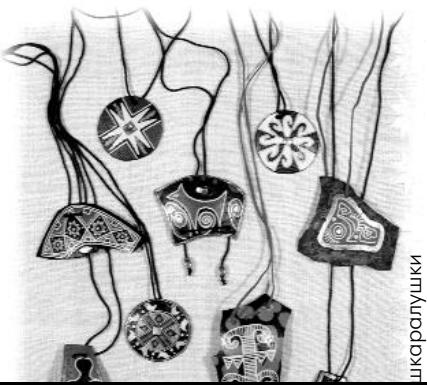

Фото Романа Власюка

ВСЕСВІТ УМОЇХ ДОЛОНЯХ

У катехитичній залі церкви Святого Василія (УГКЦ) у Києві відкрилася персональна виставка Оксани Білоус і Сої Сташук "Всесвіт у моїх долонах".

вий колір. Майстрині віртуозно оволоділи гуцульськими дрібно-узорними орнаментами: "воскресна", "церковця", "кантівка", "барацьчик", "вороняча лапка", "олені", "різька" та ін.

Народні майстри по селах творили писанку не тільки на курячих яйцях, а й на качачих, гусачих, індичих, голубиних.

Пригадую, як на Покутті в селі Княже у знаної писанкарки Катерини Фербей на столі в мисочці побачила трійко маленьких червоних писаночок, розмальованіх у "косички", "сонечко", "шутку". Для внуцьки в кошелькі, аби мала свої маїцькі писаночки, аби мала свій Великден.

Пані Оксана і пані Соя 7 років тому почали виготовляти писанки на страусових яйцях — після поїздок до Німеччини та Франції на передвілодінні ярмарки "Мистецтво навколо яйця". Там уперше поба-

во, так що й люди дивуються, з чого це зроблено? Хто хоча б раз побачить писанки та різьбленики пані Оксани на страусових яйцях, той запам'ятає їх назавжди, бо вони дуже самобутні, із жар-птицями, зозулями, калиною, колосками пшениці.

Одного разу майстрині потрапили на страусову ферму поблизу Києва. Почастували їх стравами зі страусового м'яса, дієтичним омлетом, розповіли, що страус — "безвідходний" птах. Використовувати з нього можна все — м'ясо, шкіру, пір'я, яйця, шкаралупу і навіть її уламки.

Цілу коробку уламків зі страусового яйця пані Оксана отримала завдяки улюблений кішці, яка перекинула коробку з п'ятьма страусовими яйцями. І ось у руках у пані Оксани купа уламків! Лишилося зробити отвори- "дірки", відкорекчувати форму і нанести малюнок.

— Форма кожного уламка підказує, що можна з нього зробити. Використовую здебільшого фрагменти народних писанок із різних кутючків України, особливо гарніми є фрагменти орнаментів гуцульських і буковинських писанок, — розповіла пані Оксана.

Особлива тема — трипільські мотиви. І знову злет фантазії — богині "рожанці", химерні тварини, птахи, безконечник, проста закручена спіраль, зміїки, тайна в мініатюрі.

Писанки — оберіг, шкаралушки також. У народі шкаралушки виносили на грядки, — "аби добре росло й родило", кидали на стріхуhati, — "аби лихо минало поріг хати", підкірували худобу на Юрія ладаном і шкаралушкою зі свяченого яйця — "від відьом", кидали в курник, "аби кури неслися", кидали в потік із паскою та сіллю, "аби за водою біда сплила", закопували в землю на врожай, пускали по воді:

На Бог-ріку

скорлупки викидайте,

Лісю вісну — проспівайте,

Коли скарлупка

до братів брахманів доплине,

Тоді й Брахманний-Рахманний

Великден приpline.

Писанка в Україні ніколи не була суvenиром. Це — оберіг, який має захищати людину та її оселю від усіякого зла, додавати сили, здоров'я, радості. Кольорові зображення на тонкій шкаралупі яйця — не просто малюнок, а сукупність магічних знаків. Цю функцію оберега перебирають на себе малі обереги, шкаралушки, які створила талановита писанкарка Оксана Білоус.

На виставці біля оберегів-шкаралушок багато молоді. Кожен вибирає собі прикрасу-оберіг до душі. Пані Оксана радіє своєму маленькому чудо-диву, бо відроджується писанка в душах дітей, дрослих, а з нею відроджується й

Зоя Сташук біля своєї колекції

На уроці Оксани Білоус побував Президент з родиною

Україна. Задоволена, бо в цей Великден створила щось своє, нове.

Аби прискорити відродження писанкарства в Україні та за її межами, майстрині влаштовують майстер-класи, конкурси. Пані Соя Сташук організувала конкурс "Писанкова веселка" в Київському палаці дітей та юнацтва. Крім того, вже багато років вона — керівник методичного об'єднання викладачів позашкільних установ Києва з писанкарства, а ще — автор програми з писанкарства "Воскресни, писанко", що увійшла до збірника програм, рекомендованих Міністерством освіти для позашкільних установ України.

Цього року пані Соя Сташук узяла участь у проведенні майстер-класу в міжнародному салоні пасхального яйця в місті Тур у Франції, за сприяння професора Сорбонни Ярослави Йосипішин. Пані Соя разом із Тетяною Мельничук провела 5 майстер-класів для всіх бажаючих навчитися писати писанки.

Тоді як в Україні, в Музеї І. Гончара, пані Оксана Білоус вчила писати писанки й малу Софійку Ющенко. І наш Президент вправно володіє писаком, бо ж працював на Гуцульщині. Разом із малою Софійкою виписав писанку, яка стала для Тарасика і Соломії символом весні, Великодня, України.

Котиться сонце по колу, кружляє взір по яйцю, і повертаються писанкарки до наших споконвічних взірців традиційних писанок. Знову знову виписують прості й водночас таємничі знаки-символи Ків'ячини, Полтавщини, Поділля, Гуцульщини — древні й вічні символи нашої України.

Вітаю всіх з Великоднем. Хай писанки наших знаменитих писанкарок Оксани Білоус і Сої Сташук принесуть у ваші оселі добробут, радість і щастя.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

- Великодні сторінки підготували Романа КОБАЛЬЧИНСЬКА, заслужений працівник культури, провідний етнограф Державного музею народної архітектури та побуту України

«ЛЮБИТИ – ЦЕ ЗАВЖДИ ЗГОРАТИ»

Неокласичний напрямок у поезії гідно репрезентований такими іменами, як Ліна Костенко, Люда Литвинчук, Тамара Журба, Любка Проць, Ольга Кушнір (свідомо називають тільки жіночі імена)... Найбільш яскравими представницями протилежного шляху стали Емма Андієвська, Патріція Калина, Анна Біла, Маріанна Кіянська, Мар'яна Савка, Наталка Білоцерківська, Людмила Таран... Зрозуміло, цей ряд можна продовжувати ще довго. Щоправда, сьогодні все важче визначити, так би мовити, "чистих" традиційників і модерністів, талановиті поети — це завжди густа амальгама різних стилевих течій і уподобань. Але те, що домінує в поетиці того чи іншого поета, видно одразу і, що називається, неозброєним оком.

У Тамари Севернюк домінує письмо світлій прозоро-ясне, вона — людина з багатим життєвим досвідом і її є що сказати читачеві. Формальні пошуки й карколомні штукарства вона залишає молодим. Бо що ж форма? Форма і є форма: можна налити в неї добротного вина, а можна — кислого квасу (за В. Шукшиним).

Вона знає також, що найбільшим новатором можна стати саме в традиційних формах, і її поезії пахнуть терпким і добромінним, вистояним на густому меду козацьким вином. А ще в них хвилююча напруга почуттів, краса людських взаємин, од якої на душі стає світліше й радісніше. У традиційному мистецтві не заховаєшся, як, скажімо, в модернізму. Тут усе на видноті, кожне слово і навіть титла висвічує твою майстерність, уміння, рівень освіченості, зрештою — твою душу.

*Так довго тягнулась-трималася
сутінь імліста,
Так пестило шліхи променісте
закличка мети...
Як добре, що ми дожили
до зеленого листу,
Без трему пройшовши палаочі
пастки-мости.
...Русалки у водах зирають
мелодій намиста,
І хвиля читає піску річкового
листи...
Як добре, що ми дожили
до зеленого листя,
І наші дерева іще не пішли
на хрести...*

Т. Севернюк непохитно вірить у силу добра, і це — її свідомий, добре обдуманий вибір, позиція, що стає долею.

*...Не згуби себе в темряві ночі,
Дослухайся лопотіння вітру.
Тануть в ньому липкі поторочі*

Переживаємо час, коли особливо чітко окреслилися два напрямки розвитку сучасної поезії — неокласичний і неомодерній. Якщо для першого характерні прозорість і зрозумілість вислову, межова простота і сповідальність, то для другого — алогічність, ускладнена асоціативність, густа метафоричність. Обидва напрямки в українській літературі мають своїх яскравих представників і щиріх пошанувальників.

*I ворується зародки крил.
О, як світиться паростки клину
У небесній медовій імлі,
Де зоря напуває калину,
В Україну летять журавлі.*

Поетичний світ поетеси трагічний за свою внутрішньою сутністю, у ньому багато болю, тривог, страждань. Але цей світ не темний, не похмурий, не пессимістичний. Усупереч долі лірична героїня виборює своє щастя на землі, вміє радіти кожному новому дні, по-дивуватися красотами світу, не змінно відкривати щось нове й несподіване.

І хоча "на кожне світло є своя пітьма, на кожен глас знаходиться пустеля", також "на кожну тьму знайдеться промінь", на скорбну вічність — усмішка хвилини".

Лірична героїня "Дотику безсмертника" уявляється мені внутрішньо сильною і красивою жінкою, що тендітною рукою міцно тримається за промінь сонця і прив'язана до цього світу павутинкою бабіного літа. Міцність тої павутинки залежить від волі людини і може бути сильнішою за всі ланцюги і шлагати.

*Ти чуєш чийсь приціл у спину,
Хоч тільки усмішки в лиці...
Нема життя, як і загину,
І не прорвати це кільце.*

Письмо Тамари Севернюк приваблює простотою, щирістю, довірчою інтонацією. Усе в ній на рівні серця, все пропущено крізь душу, все перевіряється здатністю співпереживати і любити. Я вірю, що в такої поезії завжди знайдеться читач, який туlitиме її до серця і перейматиметься тими болями і радошами, що ними живе авторка. І хоча сьогодні такій поезії нелегко пробивати собі дорогу, бо її намагаються заглушити несамовиті голоси модерністських письмаків, вона вічна, як вічне небо над нами, спів жайворонка над пшеничними плесами, шепіт вітру у верболозах...

Коли людина щира, у неї завжди з'являються власні інтонації, свій голос, свій стиль, бо стиль, як сказав класик, — це людина. Бути людиною, залишатися людиною — це головне й визначальне для Тамари Севернюк.

*Людина не повинна
Починати своє життя
На колінах...
Аби згодом
Проливати кров
За те,
Щоб встати з колін...*

Усе частіше ловлю себе на думці, що мене цікавить письмо тільки досвідчених, зображеніх життєвою мудрістю письменників. У моло-

Фредерік БЕГБЕДЕ. 1,499 є. — Харків: Фоліо, 2004, 255 с.(п).

встигли запропонувати "гарне, зручне, мале, затишне, однокімнатне, з усіма вигодами житло, з окремим входом і виходом (...)" для найму терміном на 9 місяців спокійному мешканцеві", то доведеться прислухатися до нього.

Мар'яна САВКА. Маріанна КІЯНОВСЬКА. Кохання і війна. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2002, 60 с. (о).

Мар'яна САВКА. Маріанна КІЯНОВСЬКА. Кохання і війна. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2002, 60 с. (о).

"Іхня книга наповнена безліччю фантастичних речей і предметів, які ні з чим

не можна сплутати і які просто зобов'язані були тут з'явитися", — написав у передмові до цієї книги Сергій Жадан. Іхня поезія наповнена війною й коханням, запахом і смаком губ, теплом рук, прохолодою поглядів. "Ми надто злі і надто нетерплячі / Рибалки слів (який прозорий ятір!). / Мовчу до тебе, як дитина плаче, / Щоразу озираючись на матір" (М. Кіянська). "Просто так сталося, просто між сном і війною / Просто відчув її, просто побачив спиною: / Дівчинка-підліток, стрижений чорні пасма..." (М. Савка). Поезія — відкриття. Відчинені двері для читача. Заходте.

Фредерік БЕГБЕДЕ. 1,499 є. — Харків: Фоліо, 2004, 255 с.(п).

Найкращі твори світової літератури, видані харків'янами в серії "Літерату-

дості здебільшого переважають гра, епатаж, бажання шокувати й полоскати нерви читачам та іншим літераторам. Слухно зауважити відомий французький письменник А. Моруа, що найбільші шедеври світової літератури створили люди старшого віку десь після шістдесяти.

Звісно, одні розквітають раніше, інші — пізніше, тут шукати якоїсь закономірності важко, бо все, врешті-решт, вирішує талант. Талант — це крила. Є крила — і ти злітаєш.

Немає, то лиш марно махаєш руками... Кажуть: талант — це 99 % праці. Це так і не так! Якщо немає крил, то скільки б не махав руками, якби не обливався потом, нічого не вийде — не злетиш.

У збірці "Дотик безсмертника" розмілі щедре сяйво люблячої, співчутливої і тонкої душі.

У кращих пейзажних віршах поетеса ніби не описує, а малює словами, створює вірші-доторки, вірші-натяки, як старі японські майстри, що працювали на випереджені думки.

Вітер бавиться березовим

листям —

Шерхіт на віконному склі.

Осінь заглядає в кімнату —

Жовкне душа...

Не випадково ця збірка проілюстрована роботами художниці Тетяни Хоменко. Її замальовки і картини майстерно й гармонійно доповнюють поетичний світ Тамари Севернюк, налаштовують нас на глибше прочитання і щемливіше сприйняття, хоча можуть також сприятати як цілком самодостатні твори, в яких звучить своя музика.

"Дотик безсмертника" має незвичну структуру, бо, окрім поезій, тут вміщено есе письменниці й щоденників записі. Перед нами постають "долі, якими так нас вразив світ, життєві драми, у котрих переплелися намарність надій та немарність вірі. Саме в них — той дотик безсмертника, без якого всі наші прагнення — ілюзія, всі наші бажання — попіл на ватрі буття" (за Оленою Логвиненко). В іменах це відбито так: Тарас Шевченко, Карл Брюлов, Ференц Ліст, Е. Григ, С. Єсенин, Ірина Вільде, Володимир Івасюк...

Естетично підготовлений читач матиме чимало наслоди, гортаючи сторінки цієї прози, і, безперечно, повернеться до них знову й знову.

● **Петро СОРОКА,** член міжнародного ПЕН-клубу, м. Тернопіль

пей. — Мукачеве: Карпатська вежа, 2004, 200 с. (о).

Без коментарів. Хіба що ви — іноземець. Те, що було в цьому місті, знають усі. Чи знають? Мукачеве очима тих, хто там живе і працює. Погляд ізсередини. Чи, може, крик?

● **Марія КРИШТОПА**

ла", хочеться мати у своїй бібліотеці кожному цінителю якісного читання. Уельбек, Зюзкінд, а тепер і Бегбеде зі своїми "99 франками" — конвертованими в євро. Динаміка й захоплюючий сюжет. Для тих, хто прагне знайти своє місце у світі. Для тих, хто вже переконався, що гроші — це ще не все. **Украдена перемога:** Хроніка мукачівської епо-

СЛОВО *просвіти*

Засновник:
Всеукраїнське товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
РЕєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф - редактор
Павло МОВЧАН

Головний
редактор
Людов ГОЛОТА

Редколегія
Людов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора.
відділ соціальної тематики
Євген ГОЛІБАРД
229-49-47 (тел/факс)

Заступник головного
редактора. відділ політики
Олександр СОЛОНЕНЬ
229-49-47

Заступник головного
редактора.
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
228-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
228-63-69

Літературний редактор
Олександр ТКАЧ
462-05-57

Відділ культури
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
462-05-57

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
462-05-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
228-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
228-63-69

Адреса редакції:
вул. Хрецький, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

<http://slovo.prosvita.com.ua>

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видрукувано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середу.
Зам № 3301217

Загальний наклад — 34800